

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Denisa Navrátilová

Dějiny školství v Zábřehu na Moravě se zaměřením na
základní školy a gymnázium

Olomouc 2016

vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Kolšově dne

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při jejím zpracování. Děkuji řediteli III. Základní školy Mgr. Miloši Lachnitovi za poskytnutí kronik a ředitelce Základní školy Severovýchod Mgr. Markétě Bartáškové a zaměstnancům této školy za zapůjčení materiálů.

Děkuji také své rodině za podporu během celé doby mého studia.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Město Zábřeh.....	7
1.1 Charakteristika města.....	7
1.2 Stručná historie města.....	7
2 Základní školství v Zábřehu na Moravě	11
2.1 Přehledný vývoj školství ve městě.....	11
2.2 Základní škola Boženy Němcové	15
2.3 Základní škola Školská	17
2.4 Základní škola Severovýchod.....	20
3 Gymnázium Zábřeh	23
3.1 Založení Gymnázia Zábřeh.....	23
3.2 Boj o novou školní budovu.....	25
3.3 Gymnázium v letech 1900 – 1913	26
3.4 Gymnázium v letech 1914 – 1918	28
3.5 Gymnázium v letech 1919 – 1938	29
3.6 Gymnázium v letech 1938 – 1945	30
3.7 Obnovení Gymnázia v letech 1945 –1953.....	31
3.8 Gymnázium v letech 1953 – 1968	33
3.9 Gymnázium v letech 1968 – 2000	33
3.10 Gymnázium od přelomu století do současnosti	36
3.11 Významné osobnosti Gymnázia Zábřeh	38
3.12 Vzpomínky absolventů	40
Závěr.....	42
Seznam zkratk.....	44
Seznam literatury a pramenů	45
Seznam příloh	49

Úvod

Město Zábřeh a především tamější gymnázium znatelně ovlivnily můj život. Jako absolventka gymnázia ráda vzpomínám na osm let, které jsem zde strávila. Proto jsem si jako téma své bakalářské práce vybrala dějiny školství v Zábřehu na Moravě.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je shrnout dějiny školství v Zábřehu na Moravě s přihlédnutím ke kulturně historickým událostem a vyplnit tak mezeru v této oblasti. Existuje již několik publikací zabývajících se historií Zábřeha, avšak žádná z nich se konkrétněji nesoustředí na vývoj školství a vzdělávání. Tyto publikace jsou podrobně zaměřeny na historický vývoj města, včetně změn ve vlastnictví, důležitých událostí a popisu života ve městě. Nicméně pasáže o školství jsou v těchto dílech omezeny pouze na několik málo stran a podávají jen omezené množství informací. Vzhledem k datu vydání, jež u mnohých knih spadá před první polovinu minulého století, nabízejí pouze stručný přehled o změnách škol, střídání vedení a výjimečně i počty žáků, avšak chybí podoba života školy. Proto je nutné doplnit tyto informace z dalších zdrojů, především kronik škol. Ve své práci se zaměřím především na popis historie základních škol, ale nebude opomenuto ani zakládání ostatních typů školských zařízení, a následně na zábřežské gymnázium. K dosažení hlavního cíle bude potřeba nashromáždit informace z rozmanitých zdrojů, jako jsou kroniky škol, sborníky vydané k významným výročím, články v dobovém tisku informující o důležitých událostech, ale také literatura doplňující informace o historii města i státu, která v mnoha případech výrazně ovlivnila rozvoj nebo stagnaci školství. Následujícím krokem je porovnání získaných informací a jejich uspořádání v jeden celek, přinášející obraz školství v Zábřehu od jeho počátků v druhé polovině 16. století až do přítomnosti.

V první kapitole naleznete krátké seznámení s městem a jeho dějinami od jeho založení v polovině třináctého století. Krátký chronologický vývoj města podává základní informace o nejdůležitějších meznících včetně změn šlechtických rodů, které se střídaly ve vlastnictví. Důležitý je následně vývoj od druhé poloviny 19. století, který přímo i nepřímo ovlivňoval život škol a jejich fungování.

Hlavní část práce je rozdělena do dvou větších celků. První z nich se soustředí na vývoj základního školství a druhý na založení a rozvoj gymnázia. Kapitola shrnující školství v Zábřehu od jeho počátků v 16. století, postupný vývoj škol měšťanských a obecných a následně zakládání škol základních. Poslední kapitoly této části budou

věnovány třem současným základním devítiletým školám působícím ve městě od druhé poloviny 20. století. Nejdelší tradici z této trojice škol si připisuje III. základní škola Školská, následuje II. základní škola Boženy Němcové a nakonec Základní škola Severovýchod.

V následujících kapitolách mé práce se budu věnovat založení a vývoji Gymnázia Zábřeh a jeho více než 100leté tradici. Zábřežské gymnázium bylo a stále je velmi významným prvkem města ovlivňující životy nejen občanů Zábřeha, ale i jeho okolí. Budova gymnázia, stejně tak jako jeho učitelé a studenti prošli od jeho založení a otevření v roce 1896 rozličnými překážkami, které škole mnohokrát nepřály, ať už se jednalo o spory při jeho založení, nebo období, kdy byla škola na několik let zrušena. Gymnázium v době svého vzniku znamenalo nejen založení kvalitní tradice vzdělávání, ale především bylo symbolem národního uvědomění Čechů v Zábřehu a jeho okolí. V posledních kapitolách této části se krátce zmíním o dvou významných osobnostech gymnázia a rovněž přidám vzpomínky absolventů, které přibližují fungování školy z jiné perspektivy než oficiální publikace a kroniky.

Při sestavování práce budu vycházet z publikací o historii města a historii gymnázia, ale především z archivních materiálů škol, zejména školních kronik a výročních zpráv, které jsou cennými materiály popisující nejen život školy, ale také kulturně historický vývoj společnosti a města včetně okolí. Důležitým zdrojem informací, ze kterých budu ve své práci čerpat, jsou také dobové příspěvky v novinách Moravský Sever, později přejmenovaný na Severní Moravu, doplněné zprávami ze sborníků města a škol.

1 Město Zábřeh

1.1 Charakteristika města

Město Zábřeh se nachází na Severní Moravě v bývalém okrese Šumperk a je druhým největším městem v této lokalitě. Svou polohou spadá do okrajové části Hornomoravského úvalu a kopců Drozdovské vrchoviny. Město je důležitou železniční spojnici mezi Prahou, Olomoucí a Ostravou. Jméno získal Zábřeh podle své polohy, doslova ležící za levým břehem Moravské Sázavy, která okrajem městem protéká. Město neslo v průběhu své historie také německý název Hohenstadt (v překladu vysoké město), který se poprvé objevuje koncem třináctého století. Ve znaku nalezneme vyobrazené hradební cimbuří s pěti věžičkami na modrém poli, znázorňující původní zábřežský hrad a nedaleké hrady v Brníčku a Hoštejně, symbolizované dvěma postranními věžemi.¹

Původní osídlení Zábřeha se v průběhu historie rozšířilo o přilehlé obce Krumpach, Skalička a Rudolfov, které se staly městskými částmi a rozšířily rozlohu města i počty obyvatel. K 1. lednu 2015 je v Zábřehu evidováno 13 836 obyvatel.²

K nejvýznamnějším rodákům města Zábřeh patří cestovatel a dobrodruh Jan Eskymo Welzl, který proslul svými cestami na Sibiř, kde byl dlouhá léta eskymáckým náčelníkem (odtud prostřední jméno Eskymo). Druhou osobou, narozenou v Zábřehu, v Domě pod Podloubím, je Magdalena Vizovská, první manželka Jana Amose Komenského.

1.2 Stručná historie města

Počátky založení města Zábřeh jsou velmi nejasné. Vznik první osady, ze které se postupně rozvíjelo město, je datován do druhé poloviny 13. století. Dokladem toho jsou dvě listiny z let 1254 a 1275 vydané panovníkem Přemyslem II. Otakarem na zemském sněmu v Brně. První obsahuje zmínku o jméně *Sulislav de Zabrzych*, ve druhém dokumentu je jmenován *Protiva de Zaberz*, kteří však nebyli vlastníky města, ale pouze ho spravovali. Někteří historikové zpochybňují dataci těchto dokumentů a také to, zda se přízviska de Zabrzych a de Zaberz shodují se skutečným jménem Zábřeha.³

---

¹ MELZER, Miloš, ed.: *Vlastivěda šumperského okresu*. 1. vyd. Šumperk: Okr. vlastivědné muzeum, 1993. s. 524.

² Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2015. In: *Český statistický úřad*. [online] [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112015>.

³ BARTOŠ, Josef et al.: *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004. s. 6.

V následujících stoletích se ve vlastnictví města Zábřeha střídaly šlechtické rody. Prvním byli Pánové z Kravař. Podle listiny datované do roku 1411 zdědili bratři Beneš a Jindřich Zábřežské panství po svém otci Petrovi z Kravař, který jej dostal lénem. Důležitost listiny z tohoto roku je dána také jejím obsahem, protože se zde příslibují poddaným stejná práva, jaká měli občané Olomouce. Druhým rodem, který se stal vlastníkem panství, byli Tunklové, za jejichž doby se panství výrazně rozrostlo. Jan starší Tunkl brzy umírá a panství přechází na jeho syny Jana a Jiřího. Jiří Tunkl je znám pro rybníkářskou činnost nejen v okolí Zábřeha, ale také pro svou krutost vůči poddaným. Dodnes se o něm dochovala pověst, ve které musí orat hráze svých rybníků poháněn čertem. V roce 1469 získává Jiří Tunkl Zábřežské panství do dědičného vlastnictví. Počátkem 16. století přechází Zábřežské panství pod rod Boskoviců, v tomto období dochází k přestavbě Zábřežského středověkého hradu na zámek.⁴ Po smrti Jana z Boskovic připadá majetek jeho synovci Ladislavu Velenovi ze Žerotína, zastupovaným do své zletilosti dva poručníky. V držení Žerotínů zůstává Zábřeh jen po krátkou dobu. Okolnosti třicetileté války způsobily zabavení panství a jeho následné darování Karlovi z Lichtenštejna v roce 1622 habsburským císařem. Rod Lichtenštejnů spravoval panství více než dvě století. Z období během třicetileté války se nezachovalo mnoho záznamů, nicméně je známo, že se městu příliš dobře nevedlo a bylo zruinováno. Zlepšení přichází teprve s 19. stoletím. Velký význam pro město měla výstavba nové železniční trati z Olomouce do Prahy, která značným dílem přispěla k rozvoji průmyslu a industrializace.⁵

Druhá polovina 19. století se nesla v duchu rozšiřování průmyslu, zejména továren na barvení látek a spřádání bavlny. Vliv Brassoovy rodiny, která vlastnila také místní textilku, stále sílil a posiloval germanizační snahy ve městě. Důkazem bylo zakládání německých škol či stavba evangelického kostela. Postupně se rozvíjel i společenský život města. Vznikaly německé i české spolky rozmanitého zaměření, například literární spolek, pěvecký, divadelní, hasičský, lékařský a mnohé další. Jedním z nejvýznamnějších byl spolek knihtiskařů, který vydával české noviny, zejména Moravský Sever, a také některé spisy Komenského. Přelom století až do vypuknutí první světové války přál i rozvoji školství. Důležitým mezníkem v historii Zábřeha bylo založení českého gymnázia jako výraz posílení českého národního smýšlení.⁶

---

⁴ FALZ, Leopold: *Dějiny města Zábřeha: od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003. s. 17–33.

⁵ BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 16–20, 28–34.

⁶ BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 34–35, 38–41.

Období 1. světové války přineslo omezení života ve městě. Školy fungovaly jen obtížně, většinou byly zabráný pro potřeby vojska. Po vyhlášení republiky se struktura města vrací víceméně do stejné podoby jako před válkou. Průmyslu dominovala textilka rodiny Brassových a Schefterova tkalcovna hedvábí. Koncem první republiky existovala ve městě banka, restaurace, hotely i autobusová zastávka. Zpestřením běžného života se staly návštěvy prvního kina.⁷

Historie města úzce souvisí s dějinami našeho státu, proto ani Zábřehu se nevyhnuly události po roce 1938 a jeho území bylo připojeno k Německu. České rodiny odcházely do vnitrozemí, do města vtrhlo německé vojsko, ulice byly přejmenovány a do úřadů dosazeni němečtí úředníci. České spolky byly rušeny a české školy zavírány. Uvolnění poměrů přichází s osvobozením Zábřeha Rudou armádou v květnu 1945. Občané se ihned chopili obnovování města. Znovu se otevíraly české školy, vznikaly nové spolky, obnovovala se výroba, avšak velké podniky podlehly znárodnění. Následující roky se nesly v duchu budování socialismu pod vedením Komunistické strany Československa, které zasahovalo do všech oblastí života. Šedesátá a sedmdesátá léta jsou typická výstavbou nových panelových sídlišť a také zde přibyl plavecký bazén. Od roku 1949 je Zábřeh součástí Olomouckého kraje a v roce 1960 byl připojen k dnes již bývalému šumperskému okresu.⁸

Rozloha města se měnila v závislosti integrace okolních obcí. V roce 1976 byly připojeny obce Nemile, Lupěné s Dolním Bušínovem, Hněvkov, Pivonín a Václavov. O čtyři roky později také Drozdov. Opětovné osamostatnění nastalo v roce 1990, kdy se od Zábřeha odpojují obce Nemile a Lupěné, o dva roky později Drozdov.⁹

V roce 1997 bylo okolí zábřežska zasaženo ničivou povodní v povodí řeky Moravy. Oproti okolním vesnicím Leština, Lesnice, Sudkov a Postřelmov nebyl samotný Zábřeh kriticky zasažen.¹⁰

V roce 2004 oslavilo město Zábřeh 750. výročí od svého založení s bohatým doprovodným programem. Oslavy 760 let od založení Zábřeha se uskutečnily v roce 2014. Slavnosti byly doprovázeny hudebními a tanečními vystoupeními, sportovními akcemi a soutěžemi pro veřejnost. Prvním rokem byla uspořádána Radniční noc, při níž si návštěvníci mohli prohlédnout prostory zábřežského zámku, seznámit se s historií radnice a pověstí o

---

⁷ BARTOŠ, Josef et al.: *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 41–42, 45, 48.

⁸ Tamtéž, s. 52, 55–58, 61–62.

⁹ MELZER, M., ed.: *c. d.*, s. 524.

¹⁰ BARTOŠ, Josef et al.: *c. d.*, s. 67.

Tunklovi.¹¹ Pravidelnou každoroční akcí pořádanou městem je tzv. Welzlování, které je připomínkou slavného rodáka Jana Eskymo Welzla. Součástí programu je vždy recesistický závod s kufrem a doutníkem, běh do zámecké brány nebo závody čtyřspřeží s lidskou posádkou.

---

¹¹ Ročenka města Zábřeh 2014. In: *Oficiální internetový informační portál města Zábřeh* [online]. Zábřeh, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://www.zabreh.cz/multisites/zabreh/images/stories/other/ke_stazeni/rocenka/rocenka_zabreh_2014-mensi.pdf.

2 Základní školství v Zábřehu na Moravě

2.1 Přehledný vývoj školství ve městě

Přesnou dobu založení první školy v Zábřehu neznáme. Z historických dokumentů získáváme informaci o sektě českých bratří, kteří se v polovině 16. století usazují v Zábřehu Krumpachu. Jan z Boskovic jim uděluje mimo jiných práv také právo zřídit školu a vyučovat základním znalostem v češtině, němčině a latině. Tuto farní školu nenavštěvovaly pouze děti, ale i dospělí, a proto je zde předpoklad, že dříve ve městě škola neexistovala.¹²

V 17. století je farní škola spojována především se jménem učitele Martina Kuchtíka, který zde podle účetních záznamů působil přibližně dvě desetiletí jako ředitel školy. Školu navštěvovaly děti nejen ze Zábřeha, ale také ze sedmi okolních vesnic.¹³

Podstatným krokem k posílení školství se stala školská reforma Marie Terezie z roku 1774, která zavedla systém škol triviálních, hlavních a normálních. Školy triviální měly být zřízeny ve všech obcích, kde byla fara a vyučovacím jazykem byla čeština. Školy hlavní, zřizované ve městech, vyučovaly v českém a německém jazyce a školy normální byly pouze německé.¹⁴

Koncem 18. století byla při farní škole zřízena druhá třída. Docházka nebyla příliš důsledná, školu navštěvovaly pouze dvě třetiny žáků. Z tohoto období jsou nám známi učitelé Josef Velcl, Johann Hampl, Josef Tempír a Karel Filip. Nutno dodat, že plat učitelů byl velice skromný, přestože žáci museli za výuku platit. Peníze vybírali sami učitelé a ve většině případů se jednalo o složitou situaci, poněvadž rodičům dětí se peněz nedostávalo. Stav školní budovy se začal zřetelně zhoršovat, a proto se vyučování dočasně přesunulo do nemocnice a jednoho soukromého domu. K přestavbě školy došlo až roku 1822 a žáci se tak opět mohli učit ve vyhovujících prostorách. Do vedení byl jmenován učitel Kašpar Pivoda, za jehož působení se škole značně dařilo a stále přibývali noví žáci.¹⁵ Novým školským zákonem z roku 1869 byla škola oddělena od církevní správy a převedena pod školní výbor a státní správu a povinná docházka se prodloužila na osm let.¹⁶ Vyučování probíhalo v českém i německém jazyce, z důvodu stále rostoucího vlivu německé menšiny

---

¹² FALZ, Leopold: c. d., s. 49–50.

¹³ BŘEZINA, Jan: *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava, 1963, s. 110.

¹⁴ JŮVA, Vladimír. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Vyd. 1. Praha, 1988, s. 86.

¹⁵ BAŽANT, Miroslav: České školství v Zábřehu do roku 1938. In: *Zábřeh v minulosti i přítomnosti*. Díl 1. Zábřeh: Okresní lidová knihovna, 1959, s. 71–73.

¹⁶ BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 39.

ve městě. Mluvíme tedy o škole utrakvistické. Dalšího rozšíření na pět tříd se škola dočkala roku 1872, a tak došlo na rozdělení školy na obecnou a měšťanskou. O rok později vzniká utrakvistická měšťanská škola, která se postupně rozrůstala o další třídy, včetně tříd pro dívky a bylo nutno přistoupit k výstavbě nové budovy. Určitou konkurenci představovala obecná škola v Krumpachu, původně plánovaná od roku 1863, ale zřízená teprve v roce 1871 německým zastupitelstvem města, kteří nebyli spokojeni se stávající dvojjazyčnou školou.¹⁷

V květnu 1880 je ve Vídni založen školský spolek, tzv. Deutscher Schulverein, jako prostředek germanizace českého území. Jeho cílem je zakládání škol, zvaných schulvereinky, aby české děti byly nuceny navštěvovat školy s německým vyučovacím jazykem. Jako protiváha byla koncem téhož roku založena Ústřední matice školská. V zábřežské části Rudolfov byla německá škola založena roku 1896 a v Krumpachu, kde žilo 1275 Čechů a pouze 33 Němců, vzniká škola o šestnáct let později. Schulvereinský spolek podporoval v Zábřehu také jednu mateřskou školu.¹⁸

S rokem 1884 dochází k výrazným změnám nejen ve školství, ale ve všech sférách společenského života. Germanizace škol se nevyhnula ani těm v Zábřehu. Utrakvistická měšťanská škola se stává pouze německou a původní zábřežská škola je rozdělena na německou obecnou školu s pěti třídami a na českou obecnou školu s jednou třídou. Hermann Brass, bohatý zábřežský továrník a zastánce germanizace, zakládá německou průmyslovou školu. Jako výsledek protigermanizačního odporu se podařilo v roce 1896 otevřít první české gymnázium na severní Moravě.¹⁹ Více o zábřežském gymnáziu pojednává třetí kapitola.

K dalšímu rozšiřování došlo v roce 1910, kdy česká obecná škola dostala novou budovu se třemi třídami. Ve vedení stojí řídicí učitel Jindřich Kostelník. Rodina Brassova se zasloužila také o vznik soukromé dívčí školy pro ženská povolání, tzv. *Mädchenheim*, v roce 1911. O rok později otevřela v Zábřehu Krumpachu svou první třídu dívčí měšťanská škola, kterou řídil Tomáš Rozhold. V období první světové války školství zaostávalo a vyučování probíhalo jen velmi zřídka. Rozkvět nastal s příchodem první republiky. V roce 1918 byla otevřena česká škola v Rudolfově se dvěma třídami a v obecné škole je jmenován nový správce Jan Krakoš. Původně samostatný Krumpach je roku 1920 připojen k Zábřehu,

---

¹⁷ FALZ, Leopold.: c. d., s. 238–240.

¹⁸ FISCHER, Richard. *Národnostní vývoj na severní Moravě od roku 1848*. Olomouc, 1932, s. 86.

¹⁹ KŘUPKA, V. *České menšinové školství na Zábřežsku do roku 1918*. In: Severní Morava. Zábřeh, 1958.

a proto dochází ke spojení krompašské obecné školy a dívčí měšťanské školy. Městu doposud chyběla chlapecká měšťanská škola, k jejímuž zřízení pod vedením Františka Mertý došlo v roce 1919 a využívala prostory po původní průmyslové škole přesunutá ve stejném roce do Šumperka. Obecná škola v Krumpachu byla sloučena s dívčí měšťanskou školou pod vedením Františka Neubauera. V roce 1926 zaniká česká škola v Rudolfově a žáci přestupují na první obecnou školu. Správce zrušené školy Jan Anderle nahrazuje dosavadního řídicího učitele Jana Krakoše. Následujícího roku 1927 vzniká zemská odborná škola hospodářská, později zemědělská. První obecná škola se v roce 1929 rozrostla na devět tříd a osm let později se z ní stává Masarykova obecná škola v již nové budově ve Školské ulici. V roce 1934 dochází k zabránění budovy chlapecké měšťanské školy vojenskou správou. O pět let později dochází k jejímu rozšíření na osm tříd.²⁰

Důsledkem připojení severu Moravy k Německu po roce 1938 byly rušeny české školy a nahrazovány německými. Měšťanské školy byly zprvu sloučeny, nakonec však byly zrušeny úplně. Masarykova obecná škola byla sloučena s II. obecnou školou v Krumpachu do devíti tříd, které byly neustále stěhovány do stále více nevyhovujících prostor. České gymnázium bylo uzavřeno a v budově byla zřízena německá střední škola. Obrat nastal s osvobozením Zábřeha v květnu 1945. Čeští učitelé se okamžitě dali do práce, aby obnovili zrušené české školy včetně gymnázia. V okolních vesnicích se otevíraly nové měšťanské školy.²¹

Zatímco české školy byly obnovovány nebo znovu zakládány, ty německé naopak byly zrušeny. Zaniklá škola pro dívčí povolání Mädchenheim byla přestavěna na nemocnici. Při obnovené hospodářské škole byla ustanovena učňovská zahradnická škola, ale již roku 1948 byla hospodářská škola změněna na dvouletou zahradnickou školu. O tři roky později vzniká Průmyslová škola automobilní dopravy. V důsledku pounorových změn byly obecné školy změněny na národní a měšťanské na střední.²² Zábřežské měšťanské školy byly přejmenovány na střední školu chlapeckou a střední školu dívčí, z I. a II. obecné školy se staly I. národní škola na ulici Školská a II. národní škola v ulici Sušilova. V důsledku připojení dosud samostatných obcí Ráječek a Skalička k Zábřehu v roce 1949 dochází k přiřazení Národní školy Skalička a Národní školy Ráječek. Obě střední školy jsou roku 1950 sloučeny a přestěhovány do nové budovy na Školské ulici, dnešní sídlo III. ZŠ. Další

---

²⁰ BAŽANT, Miroslav: c. d., s. 73–76.

²¹ DROZD, Josef. Zábřežské školství za okupace. In: *Zábřeh v minulosti i přítomnosti*. Díl 1. Zábřeh: Okresní lidová knihovna, 1959, s. 77–83.

²² BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 57–58, 60.

významnou změnu přináší nový školský zákon vydaný roku 1953, který sloučil školy národní, střední a gymnázia a vytvořil z nich jedenáctileté střední školy, zkrátil školní docházku na osm let a zřizoval národní školy s prvním stupněm, pokud nemohla být vytvořena osmiletá škola. Střední škola Školská je proto spojena s gymnáziem a vytváří jedenáctiletou školu, I. a II. národní škola přejmenovány na I. a II. osmiletou střední školu, II. národní škola rovněž přestěhována do budovy bývalého gymnázia a v její původní budově na Sušilově ulici zřízena Národní škola pro první až pátý ročník. Současně je v roce 1954 ve škole v Sušilově ulici založena zvláštní škola. Národní školy Skalička a Ráječek zůstaly nezměněny. Nařízením z roku 1959 jsou některé osmileté a jedenáctileté školy prodlouženy na dvanáctileté, jež byly počínaje rokem 1961 rozdělovány na základní devítileté a střední všeobecně vzdělávací školy (dále SVVŠ). První osmiletá škola pokračuje jako I. devítiletá základní škola (dále ZDŠ) ve stejné budově jako doposud, II. ZDŠ je v roce 1966 přestěhována do nové budovy na ulici Boženy Němcové. Počátkem školního roku 1964 vzniká po odpojení SVVŠ samostatná III. ZDŠ, vedená prvním ředitelem Břetislavem Kunštátským. SVVŠ se vrací do své původní budovy gymnázia. Základní školy ve Školské ulici, na Skaličce a v Ráječku pokračují pro žáky první až páté třídy.²³ Zábřežská lidová škola umění vzniká v roce 1961. V prvním roce měla škola přes 400 žáků ve třech učebních oborech. Výtvarný obor vedl Josef Lubič, taneční obor Dagmar Vránková a hudební obor Zdeněk Macek a dalších čtrnáct profesorů. Škola zřídila pobočky také v Mohelnici a Lošticích.²⁴ V roce 1971 bylo započato s výstavbou nového sídliště Severovýchod, původně sídliště Antonína Zápotockého. Součástí byla také stavba nové IV. základní školy a mateřské školy Severáček. V sedmdesátých letech v Zábřehu působily celkem čtyři základní devítileté školy a tři s prvním stupněm.²⁵ Od školního roku 1978/1979 je u ZDŠ pozměněn název na základní školy a je zavedena předškolní výchova pro lepší přípravu dětí na vstup do základní školy.²⁶

V roce 1991 byla založena Rodinná škola, která byla po roce 2002 změněna na Střední školu sociální péče.²⁷ Do budovy bývalé Masarykovy školy se v roce 2006 přestěhoval Dům

---

²³ CH, V. Základní zábřežské školství ve stoletém schématu. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, srpen 1976, s. 6–9.

²⁴ KVAPIL, Jirí. O škole umění. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, 1966, s. 4–5.

²⁵ BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 61.

²⁶ FARNÍK, Jaroslav. Do nového školního roku. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, 1979, s. 2–3.

²⁷ BARTOŠ, Josef et al.: c. d., s. 66.

děti a mládeže, který zde působil až do roku 2014, kdy byl přestěhován na II. základní školu Boženy Němcové.

V současnosti působí v Zábřehu celkem 15 školských zařízení. Nalezneme zde pět mateřských škol a čtyři základní školy (*Základní škola Boženy Němcové, Základní škola Školská, Základní škola Severovýchod* a *malotřídní ZŠ a MŠ Skalička*). Nejvýznamnější střední školou zůstává *Gymnázium Zábřeh* se svou více než stoletou tradicí. K dalším středním školám, působícím ve městě, patří *Střední škola sociální péče a služeb, Vyšší odborná škola a Střední škola automobilní*. Působí zde také *Střední škola, základní škola, Mateřská škola a Dětský domov Zábřeh; Základní umělecká škola*; která se v roce 2015 dočkala nové moderní budovy v původních prostorách Domu dětí a mládeže Krasohled.²⁸

2.2 Základní škola Boženy Němcové

Základní škola Boženy Němcové, nazývána rovněž II. základní škola, sídlí v pavilonovém komplexu na ulici Boženy Němcové a byla postavena v roce 1966. Nicméně počátky její historie můžeme vysledovat již o třináct let dříve.

Na základě školské reformy z roku 1953 je v Zábřehu zřízena II. osmiletá škola v budově bývalého gymnázia. Prvním ředitelem je ustanoven Ferdinand Sládek a v prvním roce svého trvání měla škola 374 žáků. Budova gymnázia měla nevyhovující stav, a proto než mohlo být zahájeno vyučování, musela být zrekonstruována a dovybavena starým nábytkem z okolních škol. Od začátku na škole působící pionýrská organizace, ve které se sdružuje přibližně polovina žáků. V roce 1955 Ferdinand Sládek umírá a novým ředitelem školy je jmenován Vladivoj Chmela. Od školního roku 1955/1966 působí na škole rovněž družení rodičů a přátel školy, zajišťující akce na podporu výchovy žáků, ale také pomoc s úpravami školy. Na škole bylo založeno pět kroužků – hudební, technický, zahrádkářský, loutkařský a ruční práce pro dívky.²⁹

Ve školním roce 1957/1958 měla škola celkem patnáct tříd se 421 žáky. Zákonem z roku 1960 byla škola přeměněna na Základní devítiletou školu. Na konci školního roku 1965/1966 proběhlo stěhování zařízení do okolních škol, protože nová školní budova byla předána k užívání teprve začátkem září 1966.³⁰

---

²⁸ Ročenka města Zábřeh 2014. In: *Oficiální internetový informační portál města Zábřeh* [online]. Zábřeh, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://www.zabreh.cz/multisites/zabreh/images/stories/other/ke_stazeni/rocenka/rocenka_zabreh_2014-mensi.pdf.

²⁹ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, s. 1–3, 6–7, 17–18.

³⁰ Tamtéž, s. 33, 54, 91.

Dne 5. září 1966 byla slavnostně otevřena nová pavilonová budova se dvaceti čtyřmi třídami a ředitelem byl jmenován František Jurásek. Otevření školy předcházelo stěhování nábytku a dalšího zařízení uskladněného v ostatních zábřežských školách. Po celý školní rok probíhaly dokončovací práce na zbylých pavilonech, úprava terénu kolem školy, dokončování tělocvičny a vybavení odborných učeben.³¹

Po roce 1968 dochází k posílení socialistické výchovy na školách. Úkolem vyučujících bylo vést žáky k vlasteneckému smýšlení a orientaci v politické situaci, k čemuž bylo využíváno i mnohých besed a účasti žáků na oslavách významných výročí. Ve školním roce 1971/1972 dochází k zavedení občanské výchovy a branné výchovy pro žáky 6. tříd a o rok později také pro žáky sedmé třídy. Od ledna 1972 působí ve funkci ředitele Jaroslav Farník, původně zástupce ředitele této školy. Dosavadní ředitel Jurásek přebírá funkci školního inspektora.³²

Ve školním roce 1974/1975 dochází ke změně ve funkci ředitele, kterou nově zastává dr. Miloslav Tempír.³³ Od školního roku 1976/1977 udržuje škola styky s družební školou v Handlové, kam žáci školy v červnu rovněž vycestovali. Následujícího školního roku byla na škole dokončena nová školní jídelna a školní družina, na kterých se dobrovolně podíleli také rodiče žáků. Z důvodu nedostatku učebních pomůcek se angažovali samotní vyučující, kteří aktivně věci do výuky obstarávali. Rovněž byly dovybaveny kabinety, třídy novými tabulemi, mnohé odborné učebny dostaly nová zařízení a školní hřiště dostalo novou povrchovou úpravu.³⁴

Ve školním roce 1990/1991 dochází ke změně ve vedení. Do funkce ředitele je jmenován Mgr. Bohumil Molek, který ve své funkci setrval pouze dva roky.³⁵ Po jeho odchodu nastupuje Mgr. Jiří Štopl, který v této funkci působil do školního roku 2007/2008.³⁶

Školská rada působí na škole od roku 1997 a pomáhá zajišťovat především spolupráci a komunikaci mezi školou a rodiči. V roce 2006 byl na škole založen školní parlament složený

---

³¹ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletí škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, s. 104, 125.

³² Tamtéž, s. 138, 167, 174, 185.

³³ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, šk. r. 1974/1975, s. 1.

³⁴ Tamtéž, šk. r. 1976/1977 a 1980/1981, s. 19, 15–16.

³⁵ Konkursy na místa ředitelů základních škol. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, 1991, s. 5–6.

³⁶ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2007/08), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocní-07_08.pdf.

ze zástupců jednotlivých tříd. Jeho hlavní náplní je podílet se na společenském chodu školy, realizaci vlastních zájmových aktivit v průběhu školního roku a podávat návrhy na zlepšení organizace školy.³⁷

V současnosti vede školu Mgr. Pavel Nimrichtr a jeho zástupcem je Mgr. Josef Kroul. Kapacita školy je 680 žáků a je navštěvována také dětmi z okolních vesnic. Při škole působí rovněž školní družina a školní klub. Škola nabízí pestrou nabídku sportovních aktivit a sportovní třídy. K tradičním akcím patří předvánoční setkání pedagogů, žáků a rodičů na tzv. Vánoční Božence, školní ples, Zábřežské hry a mnohé další. Ve školním roce 2014/2015 byla škola zapojena do projektu Voice(s) of the European Teachers, ve kterém byla porovnávány rozdíly mezi národy. Učitelé a žáci spolupracovali se školou ve Španělsku.³⁸

2.3 Základní škola Školská

Základní škola Školská vzniká jako třetí základní škola v Zábřehu v roce 1964, nicméně již dříve působili v její budově jiné zábřežské školy, ze kterých se následně vyčlenila. V roce 1950 je otevřena nová budova na Školské ulici, do které jsou přesunuty dívčí měšťanská škola a chlapecká měšťanská škola. O tři roky později dochází ke spojení s gymnáziem a vytvoření jedenáctileté střední školy pod vedením ředitelky Marie Votavové.³⁹

Začátkem školního roku 1964/1965 dochází k rozdělení jedenáctiletky na základní školu a Střední všeobecně vzdělávací školu (dále SVVŠ). Ředitelem nově vzniklé devítileté školy je jmenován Břetislav Kunštátský, který dříve působil ve funkci zástupce ředitele SVVŠ. Zástupcem byl ustanoven učitel školy Bohumil Molek. První stupeň měl v daném školním roce 164 žáků v šesti třídách, vyšší stupeň 411 žáků ve dvanácti třídách. Vyučování prozatím probíhalo po směnách z důvodu sdílení budovy se SVVŠ, která se odstěhovala do vlastních prostor teprve následujícího školního roku. V září bylo na škole zřízeno sdružení rodičů a přátel školy, jež pomáhalo nejen s finančním zabezpečením školy, ale také s výchovným působením formou zajištění koncertů a filmů pro žáky. V prosinci byla správa budovy Základní devítileté školy předána řediteli Břetislavu Kunštátskému. Žáci i vedení

---

³⁷ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2006/07), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocní-06_07.pdf.

³⁸ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocní-14_15.pdf.

³⁹ CH, V. Základní zábřežské školství ve stoletém schématu. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, srpen 1976, s. 6–9.

školy se zúčastňovali pravidelných zemědělských brigád, například v říjnu 1964 byly nápomocni při sklizení brambor v sousední obci Nemile. Od začátku školního roku probíhaly přípravy žáků na spartakiádu. V červnu 1965 vystoupili žáci na okresní spartakiádě v Zábřehu. V rámci rozvoje socialistické výchovy působí na škole pionýrská organizace a žáci posledních ročníků jsou sdružováni v Československém svazu mládeže. Oblíbenosti se těšil především technický kroužek pod vedením učitele Josefa Hradila. V oblasti modernizaci školy byla ve školním roce 1965/1966 provedena výměna střechy tělocvičny a výbava učebny biologie.⁴⁰

Počátkem školního roku 1966/1967 jsou do budovy školy přiřazeny dvě třídy I. základní devítileté školy. Na nižším stupni bylo otevřeno sedm tříd, na vyšším stupni 12 tříd s celkovým počtem 603 žáků. Zařízeny byly odborné učebny pro výuku technických a přírodovědně orientovaných předmětů, dílna pro výuku zemědělství a učebna pro výtvarnou výchovu, která byla využívána zábřežskou lidovou školou umění. Ve školním roce 1967/1968 byly modernizovány a rekonstruovány prostory cvičné kuchyně, využívané ve výuce vaření pro dívky. Dne 16. března 1968 umírá po autonehodě ředitel školy Břetislav Kunštátský. Správcem školy byl ustanoven dosavadní zástupce Bohumil Molek a jeho zástupkyní Eleonora Smékalová. Na základě jmenování Miloslava Harta do funkce ředitele v květu 1968 opouští svou funkci zástupce ředitele Bohumil Molek. Novým zástupcem se stává Ladislav Janů. Po událostech v srpnu 1968 nastal pro učitelský sbor obtížný úkol seznámení žáků s politickou situací. Při slavnostech k 50. výročí vzniku československé republiky nechala škola zasadit před svou budovu Strom republiky. V následujícím školním roce byly předměty šití a vaření, němčina a sportovní hry zavedeny jako nepovinné. Pro usnadnění výběru budoucího povolání realizuje škola pro žáky osmých a devátých tříd exkurze do okolních, především průmyslových podniků. V říjnu roku 1968 zahajuje svou existenci na škole divadelní kroužek pod vedením pana Josefa Hlubíka.⁴¹

S novým školním rokem 1970/1971 dochází ke změně ve funkci ředitele. Nově je jmenován dosavadní okresní školní inspektor Jiří Nečesaný a jeho druhým zástupcem se stává učitel II. základní školy Josef Knápek.⁴² Ve školním roce 1972/1973 probíhají další stavební úpravy školy, z nichž nejvýznamnější byla rekonstrukce školní jídelny

---

⁴⁰ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1964-1980)*, šk. roky 1964 -1965 a 1965-1966, nestr.

⁴¹ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1964-1980)*, šk. roky 1966/1967 a 1967/1968, 1968/1969.

⁴² Tamtéž, šk. r. 1970/1971.

a dokončení pozemků pro sport. Byla rovněž zřízena školní knihovna s místem pro čtení a klubovna pro pionýrský spolek.⁴³ V důsledku otevření IV. základní školy na sídlišti Severovýchod dochází k poklesu tříd a pracovníků školy. Ve školním roce 1978/1979 je na škole evidováno o sedm tříd méně než v předešlém roce. Na novou základní školu přechází také pět vyučujících III. Základní devítileté školy.⁴⁴

O fungování školy v období mezi lety 1980 až 1991 nemáme zprávy, z důvodu ztracené kroniky.

Školní rok 1991/1992 byl zahájen tradičně shromážděním před školou a proslov pronesla paní ředitelka Jana Patková. Ve funkci zástupců ředitele působili Jan Zimmermann a Zdeněk panáček. Školní klub, do kterého mohou žáci dobrovolně docházet, mění svou organizaci na zájmové kroužky.⁴⁵ Z důvodu nedostatku vyučovacích prostor jsou v roce 1993/1994 do budovy III. Základní školy umístěny dvě třídy z nižšího gymnázia. Rovněž je obnoveno vyučování nepovinného předmětu náboženství. Po zrušení I. základní školy (Masarykova škola) v roce 1994, přecházejí žáci a někteří učitelé na III. ZŠ.⁴⁶ Informatika se začala na škole vyučovat od roku 1996, prozatím jako nepovinný předmět. Výuka prvního cizího jazyka je zavedena už od čtvrté třídy.⁴⁷

Nová změna ve vedení školy přichází začátkem školního roku 1999/2000, kdy je dosavadní ředitelka Jana Patková vystřídána Mgr. Milošem Lachnitem, který působí na škole do současnosti.⁴⁸

V současnosti poskytuje základní škola vzdělání prvního a druhého stupně základní školy. Zahrnuje školní družinu, školní klub a poskytuje také vzdělávání žákům se specifickými vzdělávacími potřebami ve speciálních třídách. Škola pravidelně provádí modernizaci tříd novými technickými pomůckami.⁴⁹ K pravidelným akcím pořádaným školou patří Sportovní den, Den země, cyklokurz, lyžařský výcvik, výstavy práce žáků nebo Den jazyků, při němž žáci předvádějí rodičům scénky, písničky a pohádky v angličtině, němčině a španělštině. Tradiční je také ples školy. Žáci mají možnost výjezdů a exkurzí do

---

⁴³ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1964-1980)*, šk. r. 1972/1973.

⁴⁴ Tamtéž, šk. r. 1978/1979.

⁴⁵ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1991-2001)*, šk. r. 1991/1992. nestr.

⁴⁶ Tamtéž, šk. r. 1993/1994, 1994/1995.

⁴⁷ Tamtéž, šk. r. 1996/1997.

⁴⁸ Tamtéž, šk. r. 1999/2000.

⁴⁹ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15). *Základní škola Zábřeh Školská* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.3zszabreh.cz/2015-2016/vyrocní_zprava.pdf.

ciziny realizovaných samotnou školou nebo v rámci projektu Comenius. V roce 2001 navštívili žáci rakouský Poysdorf a následně sami hostili rakouské studenty. Významná byla rovněž návštěva dvou profesorů z Norska, kteří se zúčastnili výuky, ale navštívili také zajímavá místa v okolí. Mezi další navštívené destinace patřila například Itálie, Velká Británie, Německo, Rakousko a další.⁵⁰

2.4 Základní škola Severovýchod

Základní škola Severovýchod působí v Zábřehu od roku 1978 jako čtvrtá základní devítiletá škola. S její stavbou se započalo v roce 1976 na nově vznikajícím sídlišti Severovýchod, dříve známé jako sídliště Antonína Zápotockého. Na pracích se podílely okolní podniky stejně tak jako rodiče žáků. Celková hodnota budovy činila 17 000 Kč. Dne 4. září 1978 byla škola slavnostně otevřena za účasti zástupců města, Okresního národního výboru a zástupkyně odboru školství. Prvním ředitelem školy se stal pan Josef Knápek a zástupcem ředitele pan František Ženčák. V prvním školním roce nastoupilo 354 žáků, kteří byli rozděleni do patnácti tříd, přičemž devátá třída prozatím otevřena nebyla. Zpočátku se škola potýkala s nedostatkem učebních materiálů a pomůcek, proto začali učitelé spolupracovat i s dalšími základními školami. Doposud nebyla dokončena tělocvična ani hřiště. Škola nabízela ve školním roce 1978/1979 deset kroužků různého zaměření a založila pěvecký sbor. Výuka i život školy byl úzce spjat s komunistickou ideologickou výchovou, jež se projevovala v účasti školy na oslavách významných výročí, pomocných brigádách v zemědělství, působení pionýrské organizace včetně dopisování se sovětskými vrstevníky nebo odebrání sovětských časopisů žáky. Od října 1978 působilo na škole sdružení rodičů a přátel školy, které v červnu uspořádalo oslavy dětského dne.⁵¹

V následujícím školním roce bylo otevřeno všech devět ročníků s celkovým počtem 445 žáků. Bylo dokončeno školní hřiště a pozemek, v únoru také velká tělocvična. V lednu 1980 se žáci sedmého ročníku zúčastnili lyžařského kurzu. Na spartakiádu konanou v roce 1980 nacvičovali žáci vystoupení po celý školní rok. Učebna výtvarné výchovy byla v odpoledních hodinách využívána lidovou školou umění.⁵²

---

⁵⁰ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (2001-2008)*, šk. r. 2001/2002, 2002/2003, 2005/2006, 2007/2008.

⁵¹ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*, šk. r. 1978/1979, s. 1–15.

⁵² Tamtéž, šk. r. 1979/1980, s. 16–17, 20–25.

Z důvodu malého počtu přihlášených žáků nedošlo ve školním roce 1980/1981 k otevření deváté třídy. Pro lepší provázanost výuky a života se žáci podíleli na přípravách voleb ve škole a byli seznámeni s volebním systémem a průběhem voleb. V únoru 1981 byla na škole založena Základní organizace Komunistické strany Československa. V průběhu roku pomáhali rodiče se založením školního ovocného sadu a úpravou pozemků kolem školy.⁵³ Na pozemcích pro sadbu zeleniny se na podzim 1982 podařilo sklidit první úrodu brambor. Dokončeno bylo dopravní hřiště, volejbalová plocha a běžecká dráha.⁵⁴

Školní rok 1982/1983 se nesl v duchu významných oslav 65. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a 60. výročí vzniku Sovětského svazu. Škola měla již devatenáct tříd, dvanáct na prvním stupni a sedm na druhém. Poprvé jsou pro sedmé ročníky zavedeny povinně volitelné předměty – němčina a základy techniky. Z nepovinných předmětů to byly pohybové a sportovní hry, zvláštní tělesná výchova, zpěv ve sboru a cvičení z českého jazyka a matematiky. Po několikaletých přípravách byly navázány družební vztahy se školou v Handlové, a to zejména v oblasti korespondence mezi žáky a pionýrské spolupráce.⁵⁵ Ve školním roce 1983/1984 měla škola o třídu více než v předešlém roce. Dochází ke změně ve vedení školy, do funkce ředitelky je jmenována paní Jarmila Drtilová a funkci zástupce ředitele zastává pan František Ženčák, který je o rok později vystřídán paní Martou Vašíčkovou. K výběru z povinně volitelných předmětů jsou přidána matematicko-fyzikální praktika.⁵⁶ Ve školním roce 1986/1987 se veškerá výchova žáků, nejen ve vyučování, ale i v rámci udržování školy, řídila výchovou k péči o životní prostředí nařízenou Radou pro životní prostředí vlády Československé socialistické republiky.⁵⁷

Po listopadové revoluci roku 1989 bylo ve škole hlasováno, zda zůstane ve své dosavadní funkci ředitelka Drtilová. Pedagogický sbor jí většinou vyslovil důvěru. Ve výchově a vzdělávání došlo ke změnám především v oblasti cizích jazyků, jejichž nabídka byla značně rozšířena. Anglický jazyk byl prozatím ustanoven jako nepovinný předmět. Ke konci školního roku 1990 odešla ze své funkce zástupkyně ředitelky paní Marta Vašíčková a na její místo nastupuje pan Jindřich Sokolovský. V červnu 1990 proběhl na základě

---

⁵³ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*, šk. r. 1980/1981, s. 32–37.

⁵⁴ Tamtéž, šk. r. 1981/1982, s. 53.

⁵⁵ Tamtéž, šk. r. 1981/1982, s. 59–62, 68.

⁵⁶ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1983–1996)*, šk. r. 1983/1984 a 1984/1985, s. 2, 7.

⁵⁷ Tamtéž, šk. r. 1986/1987, s. 18.

nových předpisů konkurz do funkce ředitele školy. Přestože se přihlásilo pět zájemců, nikdo z nich nebyl vybrán, a proto bylo vedení školy nabídnuto panu Pavlu Paštovi, který souhlasil.⁵⁸

Od školního roku 1991/1992 je povinná tělesná výchova pro všechny třídy a plavání pro třídy nižšího stupně. V deváté třídě byla provedena diferenciací žáků na dvě skupiny, podle zájmu o učební nebo studijní obory.⁵⁹ „Od 1. ledna 1994 vstoupila škola do právní subjektivity.“⁶⁰

V dubnu 1997 byla zahájena přístavba nového patra, které vyřeší dosavadní problém s nedostatkem tříd pro vyučování. Současně byla rekonstruována tělocvična a sportovní zařízení na pozemcích školy. V ohledu materiálního vybavení školy byly pořízeny nové technické pomůcky a osobní počítače.⁶¹

Základní škola, společně s Gymnáziem Zábřeh, udržuje od roku 2006 mezinárodní partnerství s americkou školou High School v Hookstown, Pensylvánie. Návštěva hostů a vycestování žáků s učiteli základní školy a gymnázia již dvakrát úspěšně proběhlo. Do budoucna jsou plánovány další výměnné pobyty.⁶² Od roku 2007 je škola zapojena do projektu adopce na dálku a sbírá finanční dary na podporu žáků z Haiti. V roce 2011 si škola adoptovala chlapce Yvensleyho Raphaela.⁶³

Žáci školy se aktivně zapojují do soutěží a olympiád přírodovědného i humanitního zaměření stejně jako do sportovních soutěží. Mnohé akce jsou pořádány žakovským parlamentem tvořeným zástupci tříd.⁶⁴

V roce 2015 dochází ve škole ke změnám ve vedení. Ke dni 12. 2. 2015 odchází ze své funkce ředitele Mgr. Pavel Pašta a do konce školního roku vede správu zástupce ředitele Mgr. Radek Kól. Od 1. 7. 2015 působí ve funkci ředitelky Mgr. Markéta Bartášková.⁶⁵

---

⁵⁸ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1983–1996)*, šk. r. 1989/1990 a 1990/1991, s. 30–33, 40–41.

⁵⁹ Tamtéž, šk. r. 1991/1992, s. 45.

⁶⁰ Tamtéž, šk. r. 1993/1994, s. 58.

⁶¹ *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, šk. rok 1996/1997, s. 5–7.

⁶² *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, šk. rok 2008/2009, s. 63.

⁶³ *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, šk. rok 2011/2012 s. 4.

⁶⁴ *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, šk. rok 2014/2015, s. 31–45.

⁶⁵ Tamtéž, s. 2.

3 Gymnázium Zábřeh

3.1 Založení Gymnázia Zábřeh

Oblast severní Moravy podléhala v druhé polovině devatenáctého století stále více silicím germanizačním vlivům. Zakládání německých škol je v Zábřehu spojováno především se jménem Hermanna Brasse, majitele zdejší textilní továrny.⁶⁶ Nepoměr českých a německých škol znepokojoval české občany, kteří se ztotožňovali s myšlenkou na vytvoření nové české střední školy na severní Moravě. Nejbližší české gymnázium se nacházelo v Olomouci a severněji bychom žádnou podobnou školu v tomto období nenašli. Žáci českého původu byli nuceni nastupovat do škol německých, kde byla největším problémem právě němčina.⁶⁷

Zástupci severomoravských Čechů obhajovali potřebu české střední školy také srovnáním německých škol s českými. V roce 1892 fungovalo v šesti okresech severní Moravy (Zábřežský, Šumberský, Litovelský, Mohelnický, Šilperský a Unčovský) „5 německých škol středních, 13 německých škol měšťanských, 4 německé průmyslové školy, 9 německých škol průmyslových pokračovacích, 1 německá rolnická škola odborná a konečně 1 německá škola lesnická,“ avšak českou střední školu bychom zde nenalezli ani jednu.⁶⁸

První iniciativa na založení gymnázia vzešla ze shromáždění Národní jednoty pro severovýchodní Moravu, které se konalo v neděli 21. srpna 1892 v Lošticích, a bylo zde přítomno 500 zástupců ze šesti okresů severní Moravy. Na setkání se debatovalo o potřebě nové střední školy pro české obyvatelstvo a zástupci následně vydali následující prohlášení: „*My zástupcové českých měst a osad sev. Moravě shromáždění v Lošticích prorokavše zrale o potřebě zřízení českého středního ústavu na sev. Moravě vyslovujeme jednohlasně, že na sev. Moravě jest střední školy velenutně třeba, a za tím účelem ukládáme dnes zvolenému výboru, aby v době nejkratší postaral se o to, jakým způsobem by zřízení školy takové doznalo všeobecné podpory našeho, a aby o nejrychlejší zřízení takové školy péči měl.*“ Předsedou zmíněného patnáctičlenného výboru byl jmenován starosta Loštic Rudolf Schönhöffer, pokladníkem Dr. František Indra advokát z Kosova a funkci jednatele zastával nadučitel ze Sudkova Hynek Krásný. Výbor se okamžitě pustil do práce a konce července

---

⁶⁶ GALLASOVÁ, L. Založení českého gymnasia v Zábřeze. In: *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, 1966, říjen s. 4–8.

⁶⁷ GALLASOVÁ, L. Dvě listiny. In: RUPRICH, *Ročenka severní Moravy*. Zábřeh, 1938, s. 76–83.

⁶⁸ REINIŠ, J.: *Práce pro vlast (K otevření budovy mateřského gymnázia v Zábřeze v r. 1901)*. Zábřeh, Gymnasijní matice, 1931, s. 3.

roku 1895, kdy se přeměnil v Gymnasijní matici zábřežskou (dále jen GMZ), vybral ve veřejných sbírkách téměř 8000 zlatých. Další peníze byly přislíbeny jednotlivými občany, kteří se upsali přispět na zřízení gymnázia. Na prvním shromáždění GMZ tak bylo nasbíráno přes 20 000 zlatých. Místo pro založení nové školy bylo vybíráno mezi třemi kandidáty. Prvním byly Loštice, druhým kandidátem Jevíčko, a třetím Zábřeh. Po důkladném zvážení bylo nakonec v srpnu 1895 zvoleno město Zábřeh jako nejvíce vyhovující a to předně kvůli své poloze a smíšeným národnostním poměrům.⁶⁹ Při sčítání lidu v roce 1880 bylo v Zábřehu evidováno 927 Čechů a 1 678 Němců. V roce 1890 byl u českého obyvatelstva zaznamenán pokles na 821 osob a u německého obyvatelstva naopak růst na 2 082 příslušníků.⁷⁰

Finanční prostředky však nebyly jediným předpokladem zřízení českého gymnázia. Bylo potřebné získat povolení ke zřízení nové školy, a proto předseda výkonného výboru sestavil petici pro Říšskou radu ve Vídni. Nicméně petice byla zamítnuta jak ve Vídni, tak u zemského sněmu.⁷¹ Výbor GMZ požádal o pomoc Ústřední matici školskou (dále jen ÚMŠ), která vymohla u ministerstva kultu a vyučování výnosem ze 4. března 1896 povolení pro založení českého nižšího gymnázia a otevření první třídy na začátku školního roku 1896/1897. ÚMŠ se zavázala přispívat ročně 1000 zlatých na každou nově zřízenou třídu a spravovat záležitosti učitelského sboru. Pro účely gymnázia byla zakoupena přízemní budova se zahradou na Dolním náměstí za 14 000 zlatých. GMZ nechala budovu upravit pro školní účely a prostory byly následně úředně schváleny. Na pozici prvního ředitele byl jmenován opavský profesor Dr. František Kahlik. Profesorský sbor tvořili čtyři učitelé hlavní a jeden vedlejší. Ve dnech 15. – 17. září byly konány první přijímací zkoušky, na které se přihlásilo 93 zájemců. Dne 18 září 1896 po bohoslužbách byla budova slavnostně vysvěcena a do první třídy o dvou odděleních nastoupilo 83 žáků a jeden privatista.⁷² Na podporu chudých žáků byl založen fond a spolek českých paní a dívek Zora se zavázal podporovat žáky pomocí obědů a ubytování u rodin pro dojíždějící žáky.⁷³

---

⁶⁹ SOkA Šumperk, Kronika ústavu I, *České Gymnasium Zábřeh (1896-1908)*, s. 1–2.

⁷⁰ FISCHER, Richard. *Národnostní vývoj na severní Moravě od roku 1848*. Olomouc, 1932, s. 17.

⁷¹ DAVID, Zdeněk, ed. - RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 16–17.

⁷² SOkA Šumperk, Kronika ústavu I, *České Gymnasium Zábřeh (1896-1908)*, s. 3–5.

⁷³ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ. Z dějin ústavu. In: *75 let gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh: Gymnasium, 1971, s. 14.

Přímou reakcí Hermanna Brasse na otevření českého gymnázia bylo zřízení střední průmyslové školy za pomoci německého zastupitelstva města v roce 1897 a o třináct let později také dívčí školy, tzv. *Deutsches Mädchenheim*, v Zábřeze Krumpachu.⁷⁴ Průmyslová škola byla později přemístěna do Šumperka, kde funguje do současnosti.

3.2 Boj o novou školní budovu

Budova zakoupená od bratrů Unzeitigových v srpnu 1895 nebyla příliš rozsáhlá a bylo tedy třeba postavit novou školní budovu. Když se Gymnazijní matici zábřežské společně s Ústřední maticí školskou podařilo nashromáždit dostatečný obnos peněz a také stavebního materiálu za podpory občanů nejen Zábřeha, ale i okolních vesnic, začal doslova boj o stavební čáru. Zastupitelstvo města nacházelo mnohé překážky, které bránily započetí stavby. Za těmito nepříjemnostmi stál ve většině případů známý zábřežský germanizátor a majitel místních továren Hermann Brass, který se vyjádřil, že „*spíše poteče Sázava přes náměstí zábřežské, než bude státi české gymnasium v Zábřeze*“.⁷⁵

Když zástupci GMZ podali v únoru svůj požadavek na stanovení stavební čáry a svahu, jejich návrh byl 7. března 1896 zamítnut s opodstatněním, že přiložený náskres stavitele Vojtíška není vyhovující a svah zde ani není adekvátně vyznačen. GMZ dala návrh přepracovat a doplnit. Geometr Kordas tak provedl nové přeměření a do návrhu zapracoval veškeré okolní budovy dolního náměstí včetně čísel popisných, všech ulic i silnic. Nicméně, zastupitelstvo stále nebylo spokojeno a opět návrh vrátilo, protože stále neodpovídá stavebnímu řádu. Stížnost na zemský výbor by povolení znovu oddálila, proto se s třetí přepracovanou verzí, která byla oproti předchozím opět rozšířena, vydal Dr. Indra dne 28. července 1896 na obecní úřad aby opětovně požádal o ustanovení čáry a svahu pro novou školní budovu. V této fázi byl návrh schválen jako přijatelný, nicméně boj o stavební povolení neustal. Následovalo období stížností ze strany Hermanna Brasse, zamítání povolení od obecního výboru a další stížnosti na zemský výbor. Průtahy ohledně povolení stavby trvaly přes dva roky. Přes mnohé nesnáze, které bránily fungování gymnázia, k povolení stavby došlo a 20. dubna 1898 bylo započato kopání základů.⁷⁶

Dne 24. dubna 1898 byla uspořádána slavnost svěcení základního kamene, kterého se neočekávaně zúčastnilo kolem čtyř tisíc českých občanů. Budovu bylo nutné dokončit v co

---

⁷⁴ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 108.

⁷⁵ DVOŘÁK, R. Založení a význam českého gymnasia v Zábřeze. In: *Almanach českého lidu na severní Moravě*. Zábřeh, 1914, s. 21–22.

⁷⁶ REINIŠ, J.: c. d, s. 9–10.

nejkratším možném časovém úseku, jelikož provizorní prostory nebyly dostatečné. Nové jižní křídlo bylo otevřeno na začátku školního roku 1898/99 a zahrnovalo šest tříd a ředitelský byt. Následně byla dokončena stavba hlavní části budovy a za celou stavbu byla zaplacená celková suma 240 000 korun. V říjnu roku 1900 byla škola povýšena na vyšší gymnázium. Slavnostní otevření nové budovy a její vysvěcení olomouckým arcibiskupem Dr. Theodorem Kohnem proběhlo 28. července 1901. České obyvatelstvo oslavovalo nejen novou střední školu, ale také svůj triumf nad německým obyvatelstvem a jejich vlivem. Radostná nálada však neměla dlouhého trvání. Hermann Brass podnikl nemilosrdný krok k opětovnému připomenutí jeho moci v Zábřehu a následující den po slavnosti propustil všechny dělníky ze své továrny, kteří se oslav zúčastnili i přes jeho zákaz.⁷⁷

O velkolepé slavnosti se psaly několikastránkové články v tisku. Například Moravský sever popsal velkolepost slavnosti na čtyřech stranách, kde zdůraznil obětavost českého lidu pro severní Moravu. Slavnostního průvodu se účastnili obyvatelé mnoha okolních vesnic. Představili se zde různorodé české spolky, hasičské sbory, skupiny v národních krojích a nechyběly ani zdobené alegorické vozy. Na pozvání přijeli také páni poslanci, zástupci škol a starostové moravských měst.⁷⁸

3.3 Gymnázium v letech 1900 – 1913

Kolem roku 1900 obývalo Zábřeh kolem 3 000 obyvatel, z toho 2 206 německého původu a pouze 761 českého původu.⁷⁹ V pátém školním roce 1900/1901 navštěvovalo gymnázium celkem 9 privatistů a 261 řádných studentů, z nichž 180 bylo ze Zábřeha a 81 docházelo z okolních vesnic. Nejvzdálenější byla obec Drozdov, přibližně devět kilometrů, z něhož pocházel jeden student. Nejvíce žáků docházelo z Postřelkova a Rovenska, z každé obce 13 studentů. Škola měla již pět tříd a první z nich měla dvě oddělení. Kronika uvádí také národnostní poměry žactva. Za své pětileté trvání přijalo gymnázium celkem 328 žáků, z nichž pouze čtyři byli původem z Čech a ostatní z Moravy. Do profesorského sboru byli přijati čtyři noví učitelé: Josef Vévoda a Josef Straka. Jako suplující učitelé František Čáň, Bedřich Mácha, Josef Zeman a Josef Malíř. V daném

---

⁷⁷ DAVID, Zdeněk. Ze stoleté historie zábřežského gymnázia: III. boj o novou gymnazijní budovu. In: *Průvodce kulturou a životem Zábřeha*. Zábřeh: Kulturní dům, 1996, březen s. 5.

⁷⁸ Velká slavnost svčení čes. gymnasia zábřežského v sobotu dne 27 července. In: *Moravský sever*. 1901, sv. I. (č. 18), s. 1–4.

⁷⁹ BARTOŠ, J. Zábřeh na přelomu století. In: *75 let gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh: Gymnasium, 1971, s. 8.

školním roce byla zásluhou pana ředitele založena na gymnázia botanická zahrada, která obsahovala přes tři sta stromů, keřů a dalších vzácných rostlin.⁸⁰

Následující školní roky se vyznačují nárůstem počtu žactva. Do školního roku 1901/1902 nastoupilo celkem 277 řádných studentů a 1 privatista. Gymnázium mělo již šest tříd a sedmá přibyla hned následující školní rok, kdy došlo také k navýšení žáků na číslo 303 plus čtyři privatistky. Z toho počtu celkem 221 studentů bydlelo v Zábřehu a 82 jich denně docházelo. Zajímavostí je ubytování 22 přespolních žáků v budově gymnázia přes zimní období. Školní rok 1903/1904 čítal již 315 řádných studentů a 6 privatistek. Rok 1904 byl významný také pro konání prvních maturitních zkoušek na gymnáziu. Maturitními předměty byly čeština, latina, němčina a matematika. K maturitě bylo připuštěno 39 studentů, z nichž 9 odmaturovalo s vyznamenáním, 27 řádně a 3 studenti museli opakovat po prázdninách. Od školního roku 1905/1906 byl zaznamenáván mírný pokles žactva. Je evidováno 301 žáků a 14 privatistek. Příštího roku nastoupilo 279 řádných studentů a 13 privatistů a v roce 1906/1907 to bylo 262 žáků, 2 privatisté a 10 privatistek. Do školního roku 1908/1909 nastoupilo pouze 209 studentů a 10 privatistek, ale již následující rok se počty žáků opět zvýšily na číslo 222. Poslední dva roky před válkou došlo k opětovnému snížení žactva. V roce 1911 to byl pouze nepatrný pokles na 217 studentů, ale roku 1912 už se situace projevila výrazněji se 127 studenty a v následujícím roce je zaznamenáno 154 žáků.⁸¹

Školní rok 1906/1907 přinesl důležité výnosy nařízené ministerstvem kultu a vyučování. Privatistkám zábřežského gymnázia bylo na zkoušku dovoleno zúčastnit se hospitací v hodinách matematiky, fyziky nebo přírodopisu. Dalším výnosem bylo povoleno vyučování přírodopisu v pátém ročníku a gymnáziu bylo uděleno právo veřejnosti konat maturitní zkoušky.⁸² Ve stejném roce dosáhlo gymnázium dlouho očekávaného postátnění, o které usilovalo od svého založení. Přestože bylo postátnění slíbeno už v roce 1901, jakmile bude mít gymnázium všech osm tříd, nakonec k němu nedošlo a financování nadále zůstalo na GMZ a ÚMŠ. Proto roku 1905 sepisuje výbor GMZ prohlášení adresované císaři do Vídně, který postátnění ústavu povoluje se zpětnou platností od začátku školního roku 1907. Tohoto okamžiku se bohužel nedožil první ředitel Dr. František Kahlik, který 8. února 1908

---

⁸⁰ SOkA Šumperk, Kronika ústavu I, *České Gymnasium Zábřeh (1896-1908)*, šk. rok 1900–1901.

⁸¹ Tamtéž, šk. roky 1900–1907.

⁸² SOkA Šumperk, Kronika ústavu I, *České Gymnasium Zábřeh (1896-1908)*, šk. roky 1906–1908, a Kronika ústavu II, *České Gymnasium Zábřeh (1908-1948)*, šk. rok 1909–1913.

umírá. V jeho funkci ho nahrazuje Dr. Rudolf Dvořák. Studentstvo gymnázia se angažovalo v mnohých kulturních a společenských akcích. Například v roce 1911 byl poprvé uspořádán Dětský den a následujícího roku proběhl první průvod studentského majálesu, pořádaného samotnými studenty.⁸³

3.4 Gymnázium v letech 1914 – 1918

Národnostní poměry v Zábřehu naznačovaly silící vliv německé menšiny. K roku 1914 je v Zábřehu evidováno 1104 Čechů a 2432 Němců, v sousedním Rudolfově, obsazeném převážně německými dělníky to bylo 96 Čechů a 583 Němců. Krumpach byl naopak převážně českým se svými 1 373 Čechy a pouhými 96 Němci. V poslední části Zábřehu Skaličce žilo 488 Čechů a 36 Němců.⁸⁴ Uvedené hodnoty jsou faktickým ukazatelem růstu německé menšiny, ze které se vytváří silná většina a na druhé straně české obyvatelstvo Zábřeha se stává menšinou, která ztrácí svůj vliv.

Vypuknutí světové války přišlo náhle a nečekaně. Události první světové války se nevyhnuły ani budově gymnázia a značně ovlivnily jeho fungování. Ředitel gymnázia, Dr. Rudolf Dvořák, obdržel 14. září 1914 zprávu z okresního hejtmanství o záboru školy pro vojenské účely. O dva dny později byla škola obsazena prvními vojáky, jejichž setrvání nebylo delší než týden. Nový školní rok prozatím mohl být zahájen. První neblahé události však na sebe nedaly čekat. Na konci října obdrželo gymnázium zprávu o prvním padlém profesorovi a dalším, který byl zraněn. Následovaly odvody studentů vyšších ročníků, kterým bylo předčasně ukončeno studium. Další nešťastné datum přichází 28. listopadu, kdy je škola definitivně zabrána pro účely kasáren. Vyučování bylo nuceně přerušeno až do 15. ledna roku 1915, kdy byly vyjednány náhradní prostory. Vyučování probíhalo v knihovně, ředitelně, bytě školníka a v soukromých prostorách poskytnutých zábřežskými občany. Podle vzpomínek profesora Zmatlíka byly náhradní prostory absolutně nevhodné. Následující léta války ovlivnily pokles počtu žáků.⁸⁵

Během války se stále více stupňoval útlak ze strany Němců posílených vírou ve vítězství. Vše muselo být uvedeno do souladu s monarchií, a proto byly likvidovány knihy i učebnice podporující vlastenecké myšlenky. Studenti, profesori i běžní obyvatelé podléhali kontrolám, zda nešíří nepovolené ideje a podporují rakouské vlastenectví. Příkladem

---

⁸³ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 30–31.

⁸⁴ FILIP, Josef, ed.: *Almanach českého lidu na severní Moravě*. V Zábřeze: Nákladem Odboru Národní Jednoty, 1914. s. 57–59.

⁸⁵ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 33.

intervence vůči českému obyvatelstvu byl případ studenta Františka Žváčka, obviněného z předčítání ruské učebnice v místním hostinci. Čeští učitelé a studenti však nadále mezi sebou podporovali vlastenectví, především připomínám významných výročí z českých dějin. Uvolnění poměrů přichází s vyhlášením Československé republiky 28. října 1918. Hned následujícího dne přednesl ředitel gymnázia slavnostní řeč o osvobození státu a vzniku nové republiky. Oslavy navrácení profesorů i studentů z války byly uspořádány 5. listopadu 1918 ve školní aule.⁸⁶

3.5 Gymnázium v letech 1919 – 1938

Po úplném znovuoobnovení chodu školy v roce 1919, došlo na základě reforem ministra školství a národní osvěty ke změnám učebních osnov tak, aby odpovídaly novému demokratickému uspořádání státu a demokratickým myšlenkám. Jako hlavní vyučovací jazyky byly stanoveny čeština a slovenština, zatímco klasické jazyky jako latina a řečtina se dostaly do pozadí a němčina se stala nepovinnou. Začaly se vyučovat nové předměty, mezi něž patřila občanská nauka, logika, psychologie nebo geologie. Důležitým krokem, především pro dívky, byla úprava školního nařízení, které mimo jiné změny stanovil studentky veřejnými žákyněmi. Na začátku roku 1919 umírá druhý ředitel gymnázia Rudolf Dvořák a ve funkci ho začátkem nového školního roku nahrazuje v pořadí třetí ředitel Rudolf Schenk.⁸⁷ Ve dvacátých letech minulého století se studenti navracejí k tradici majálesového průvodu, zakládají orchestr a vydávají studentský časopis Jitro.⁸⁸

Oslavy 25 let trvání gymnázia se uskutečnily počátkem září 1921. Program byl složen z přátelského setkání absolventů, uctění památky zesnulých ředitelů a završením slavností s plesem. Jako vzpomínka na dané výročí byl vydán Památník shrnující význam gymnázia a jeho dosavadní úspěchy.⁸⁹

Květen roku 1924 znamenal pro gymnázium další pozitivní změnu. Škola byla výnosem Ministerstva školství a národní osvěty přeměněna na reálné gymnázium. Stalo se tak na žádost rodičů a profesorského sboru.⁹⁰

V následujících letech dochází k častému střídání ve funkci ředitele. Rudolf Schenk, který působil na gymnáziu dříve jako profesor a následně jako ředitel, odchází v roce 1926

---

⁸⁶ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 18.

⁸⁷ Tamtéž, s. 18.

⁸⁸ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 39.

⁸⁹ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 18–19.

⁹⁰ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 36–37.

na gymnázium v Hradci Králové. Novým ředitelem gymnázia je jmenován Jan Kučera, jehož působnost na ústavu z důvodu podlomeného zdraví byla pouze tři roky, a to mezi lety 1926 – 1929. V přechodném období, než byl jmenován nový ředitel, spravoval školu profesor František Wiedermann. Začátkem roku 1930 nastupuje do funkce Dr. Jaroslav Reiniš, který zde působí až do období okupace.⁹¹ Ve školním roce 1929/1930 nastupují na gymnázium do učitelského sboru také první dvě profesorky, Štěpánka Kľofandová a Anna Patzová.⁹²

Rodičovské sdružení gymnázia bylo ustanoveno v roce 1930. Hlavním cílem byla finanční podpora nemajetných studentů ve formě stravování, zajištění prohlídek u lékaře nebo přikoupení publikací do knihovny.⁹³ V témže roce bylo v Zábřehu evidováno 6 200 obyvatel, z toho 4 240 bylo národnosti české a 1920 národnosti německé. Čtyřicet osob uvedlo jinou národnost.⁹⁴ V celém zábřežském okrese se k německé národnosti přihlásilo pouze 25 558 obyvatel z celkové počtu 67 996 občanů.⁹⁵

Květen 1936 byl spojen s oslavami 40 let trvání gymnázia. Součástí oslav bylo odhalení pamětní desky věnované profesorům a studentům padlým v bojích za první světové války, kteří hájili naši vlast.⁹⁶

3.6 Gymnázium v letech 1938 – 1945

Převážná část zábřežského okresu připadla po uzavření Mnichovské dohody do obsazeného pohraničí, čímž došlo k přípravě území na převedení pod německou nadvládu. Do 8. října probíhalo na gymnáziu stále běžné vyučování, nicméně již příští den musela být škola evakuována. Následovalo obsazení města německým vojskem a 12. října bylo gymnázium definitivně uzavřeno a předáno pod německou správu, která nechala odstranit pamětní desku na památku padlým, nechala zbourat školní plot a natřela budovu béžovou barvou. Škola nezůstala prázdná. V polovině prosince zde byla zřízena německá pětiletá střední škola (Oberschule für Jungen) v čele s Maxem Heinem, následně nahrazeným Hermannem Nierem. Čeští učitelé stejně tak jako většina žáků školu opustili. Zůstali pouze studenti, kteří si nemohli dovolit odejít ze zabrané oblasti. Faktem zůstávalo, že pro udržení

---

⁹¹ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 19–20.

⁹² DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 37.

⁹³ Tamtéž, s. 37–38.

⁹⁴ REINIŠ, J.: c. d., s. 9–10.

⁹⁵ SPURNÝ, F. a kol.: *Vlastivědná příručka šumperského okresu*, Šumperk, 1893, s. 89.

⁹⁶ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 20.

německé střední školy bylo českých studentů potřeba. Ve školním roce 1939/1940 bylo evidováno 102 německých studentů a 75 českých. Po odmítnutí výzvy směřované k rodičům, aby se hlásili k německému původu, byl českým studentům nařízen dobrovolný odchod ze školy, jinak dojde k jejich vyloučení.⁹⁷

Ze vzpomínek bývalé studentky Aleny Taussigové – Andělové se dozvídáme více o zabrání gymnázia z pohledu studentů. Do posledních chvil všichni doufali, že zprávy o přidělení Zábřeha pod tzv. páté pásmo, nejsou pravdivé. Nicméně když ředitel Dr. Reiniš svolal všechny studenty i profesory do auly gymnázia, aby k nim pronesl svou řeč, poslední částičky naděje zmizely. Studenti byli vyzváni, aby ze školní knihovny vzali tolik knih, kolik jen unesou a ukryli je u sebe doma, dokud nebude možné je jednou opět navrátit do budovy gymnázia.⁹⁸

Čeští studenti, kteří gymnázium opustili, hledali alternativní cesty jak dostudovat. Většina z nich nastoupila na školy ve vnitrozemí. Samotný ředitel Dr. Jaroslav Reiniš odešel na litovelské gymnázium, kde působil od prosince 1938 ve funkci ředitele. Třída zábřežské oktávy na gymnáziu v Litovli pokračovala ve svých studiích a v roce 1939 zde odmaturovala.⁹⁹

3.7 Obnovení Gymnázia v letech 1945 –1953

„Dne 29. května znovu otevřena budova Státního reálného gymnasia.“¹⁰⁰ Těmito slovy začíná nový zápis ve školní kronice psaný prozatímním správcem profesorem Stanislavem Novotným. Po delší odmlce, která způsobila přerušení života školy na celých šest let, dochází ke znovuobnovení školy. Interiér i exteriér budovy se nacházel v politováníhodném stavu, jak je patrné z následujícího zápisu v kronice z 29. května 1945. „Po odchodu vystěhovalců i vojska všeho druhu je ústav v žalostném stavu. Bylo zničeno vše, co se dalo, spáleno, vykradeno. Není tu lavic, poškozeny vodovody, záchody, 140 okenních tabulí vybito po výbuchu německého tanku před budovou. Po velikém úsilí sehozených lavic do čtyř tříd. Horší je stav vnitřní. Profesorská knihovna přes 7 000 svazků většinou zmizelo (...) Žákovská knihovna vyhubena úplně. Část si domů odnesli žáci a tak snad se něco vrátí.“¹⁰¹

⁹⁷ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s.40–41.

⁹⁸ TAUSSIGOVÁ–ANDĚLOVÁ, Alena. Černý den našeho gymnázia. In: *100 let Gymnázia Zábřeh: 1896–1996*. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 127.

⁹⁹ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 42.

¹⁰⁰ SOKA Šumperk, Kronika ústavu II, *České Gymnasium Zábřeh (1908-1948)*, šk. rok 1945.

¹⁰¹ SOKA Šumperk, Kronika ústavu II, *České Gymnasium Zábřeh (1908-1948)*, šk. rok 1945.

V červnu 1945 bylo opětovně zahájeno vyučování a to ve čtvrté, páté a osmé třídě. Nicméně škole scházeli učitelé. Z olomouckého gymnázia přichází profesor Třískala s manželkou. Obnovený školní rok trval pouze měsíc a 12. července byl zakončen. Studentům tercie a kvarty byly prominuty závěrečné zkoušky. Studenti posledního ročníku, včetně 15 ze šumperského gymnázia, absolvovali v srpnu speciální kurz zakončený maturitou. Na základě přijímacích zkoušek bylo do nového školního roku přijato 218 žáků.¹⁰²

Rodičovské sdružení gymnázia bylo obnoveno počátkem roku 1946. Jeho členové se pomáhali při hledání majetku školy odcizeného za války. V červnu oslavilo gymnázium padesátileté výročí od svého založení. Při oslavách byla obnovena památní deska věnovaná obětem války. Prázdniny se nesly v duchu celkových oprav budovy a dovybavení tříd. Od školního roku 1945 funguje na gymnáziu školní orchestr se sborem a od následujícího roku se studenti začali podílet na pravidelných zemědělských brigádách.¹⁰³ První se uskutečnila v Tatenici a byla zcela v rukou studentů. Postupně začali studenti spolupracovat se svazem zemědělců a následně JZD. Další brigády proběhly například v Hynčíně, Březné, Štítech nebo Krasíkově a jednalo se o sázení stromků případně sběr brambor. Odměnou byla strava, případně ubytování. V pozdějších letech jezdili studenti také na chmelové brigády.¹⁰⁴

Únor roku 1948 přináší pro gymnázium nové změny. Veškerý chod školy, včetně obsahu předmětů, ale také aktivní zapojení školy do veřejného života společnosti podléhá oficiální socialistické ideologii. Studenti se stali členy organizací, především Československého svazu mládeže (dále ČSM), který značně ovlivňoval dění školy. Členové okresního výboru ČSM byli přítomni také u maturitních zkoušek s možností uplatnit svůj hlas.¹⁰⁵

Do funkce ředitele je 11. května 1948 jmenován dr. Svatopluk Cenek, jehož působení na gymnáziu bylo pouze dvouleté. V červnu 1948 byly rovněž konány první poválečné maturitní zkoušky. Školským zákonem z roku 1948 bylo školství rozděleno do tří stupňů, přičemž čtyřletá gymnázia byla zahrnuta do posledního stupně. Na základě těchto změn

---

¹⁰² BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 21–22.

¹⁰³ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 46–47.

¹⁰⁴ KAŇKA, František. Naše brigádnická práce. In: *75 let gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh, 1971, s. 93-94.

¹⁰⁵ ZITA, František. Ještě k almanachu a naší současné škole. In: *75 let gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh, 1971, s. 6–7.

bylo nižší gymnázium zrušeno a studenti museli odejít do střední školy. Ředitel Svatopluk Cenek byl nahrazen profesorkou Marií Votavovou ze šumperského gymnázia.¹⁰⁶

3.8 Gymnázium v letech 1953 – 1968

Nový školský zákon přijatý v roce 1953 přinesl změny ve struktuře škol. Gymnázia byla zrušena a nahrazena jedenáctiletými středními školami (dále JSŠ). Ve vedení nově vzniklé JSŠ v Zábřehu zůstala ředitelka gymnázia Marie Votavová. Původní prostory gymnázia byly pro školu nedostatečné, a proto došlo k přestěhování do budovy chlapecké a dívčí střední školy na ulici Školská. Prostorů k vyučování však bylo stále málo, neboť ve školním roce 1954 byly do stejné budovy přemístěny dva ročníky průmyslové školy automobilní a později také mateřská školka, které zde působily do roku 1959. Uskutečněné sloučení škol do jedné jedenáctiletky však nefungovalo podle předpokladů. Proto je v roce 1960 vydán nový zákon, který rozdělil jedenáctileté střední školy na základní devítileté a tříleté střední všeobecně vzdělávací školy.¹⁰⁷

Počínaje školním rokem 1964 se JSŠ Zábřeh rozdělila na SVVŠ a III. Základní devítiletou školu. Ve školním roce 1956/1966 navštěvovalo SVVŠ celkem 310 studentů v deseti třídách. Začátkem roku 1996 se SVVŠ stěhuje do původní budovy gymnázia místo II. základní devítileté školy, která přechází do nově vybudovaného objektu.¹⁰⁸

V době, kdy byla budova gymnázia využívána II. základní devítiletou školou, došlo k mnoha opravám a inovacím. Významnou změnou byla instalace ústředního topení a vodovodní instalace. Další úpravy se týkaly oken, dveří a omítek. Školní rok 1964/1965 přinesl renovaci osvětlení a dlažeb. Byla vybavena učebna fyziky a aula dostala nové židle.¹⁰⁹

3.9 Gymnázium v letech 1968 – 2000

Přestože byla gymnazijní budova ředitelem II. ZDŠ Vladivojem Chmelou udržována, před navrácením SVVŠ bylo potřeba provést nutné úpravy učeben, kabinetů a exteriéru školy. O prázdninách roku 1966 byla zrenovována tělocvična, schodiště, ředitelna a nově se

---

¹⁰⁶ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 22.

¹⁰⁷ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 50–51.

¹⁰⁸ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 24.

¹⁰⁹ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., s. 25–26.

vybudovaly šatny pro žáky. V roce 1967 proběhla oprava fasády a střechy. Budova sousedící s gymnáziem byla přeměněna na novou školní jídelnu a byty pro učitele.¹¹⁰

V prosinci 1968 je novým zákonem škole navrácen status gymnázia, které je opětovně rozšířeno na čtyři ročníky. Třídy jsou rozděleny dle přírodovědného nebo humanitního zaměření. Dochází k rozvoji kulturního života studentů v zájmových kroužcích dramatického, hudebního a literárního zaměření. Dohled nad zájmovými činnostmi studentů přebírá organizace Socialistického svazu mládeže (dále SSM). Od nového školního roku 1970 je novým ředitelem gymnázia jmenován František Zita. Následující školní rok oslavilo gymnázium 75. výročí od svého vzniku a oslavy jsou doprovázeny bohatým kulturním programem, na němž byli účastni také dva bývalí absolventi gymnázia, kteří studovali již v prvním ročníku školy při jejím založení v roce 1896. V důsledku nového školního uspořádání z roku 1976, ustanovující povinnou školní docházku na deset let, přijímá gymnázium do svých prvních ročníků žáky s ukončenou osmou třídou základní školy. Nově byla zavedena technická výuka, aby se studentům, kteří nechtějí pokračovat na vysoké škole, dostalo uplatnění v budoucím zaměstnání. Od sedmdesátých let je pozorováno zvýšení počtu tříd orientovaných přírodovědně. Od školního roku 1980 se začal vyučovat předmět základy výroby a odborné přípravy, a proto dochází k lepšímu zařazení fyzikálních a chemických učeben. Studenti se účastnili odborných praxí v zábřežských firmách.¹¹¹

Mezi sedmdesátými a osmdesátými lety minulého století byl zaznamenán vzrůst počtu studentů a na jednu třídu jich běžně připadalo kolem čtyřiceti. Počet tříd se zvýšil z osmi na dvanáct, a proto bylo ve školním roce 1986/1987 zahájeno jednání o přístavbě. Mezi lety 1976–1982 byla zrekonstruována tělocvična školy, které přibyla úschovna tělocvičného náradí, proběhla výměna oken a dveří, a dále byly opraveny chodby, třídy a knihovna. Při opravách a údržbě školy byli nápomocni také samotní studenti.¹¹²

Studenti gymnázia se kromě akcí pořádaných organizací SSM, sdružovali také v rámci dalších souborů, které si příležitostně pořádali sami, nebo byly pod patronátem učitelů školy. Oblíbené byly například sportovní aktivity, ve kterých žáci dosahovali dobrých úspěchů, například v atletice, stolním tenise, košíkové a mnohých dalších. Od roku 1969 studenti každoročně pořádali oblíbený Velikonoční, později velký noční, padesátakilometrový pochod, kterého se v roce 1884 účastnilo rekordních 809 zájemců.¹¹³

---

¹¹⁰ BALCÁREK, Josef a Alena PLANIČKOVÁ: c. d., c. d., s. 26–27.

¹¹¹ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 52–53.

¹¹² Tamtéž, ed.: c. d., s. 54.

¹¹³ Tamtéž c. d., s. 54–56, 146–147.

K novým změnám dochází po tzv. sametové revoluci. Většinová část studentů a učitelského sboru byli účastníky manifestační stávky 27. listopadu 1989 a začátkem následujícího roku připravili studenti vzpomínku na den upálení Jana Palacha. Četný počet studentů rovněž okamžitě vystoupil z organizace SSM. Ve vedení školy působí ředitel dr. Pavel Procházka, který byl jmenován v roce 1988. Ve školním roce 1989/1990 dochází k reformě výuky cizích jazyků. Ruština přestává být povinnou a studenti si mohou zvolit ze třech dalších jazyků němčinu, angličtinu nebo francouzštinu. V roce 1990 byly zrušeny odborně zaměřené předměty, žákovské praxe a kurzy branné výchovy. Po diskuzích o zavedení osmiletého gymnázia mezi zástupci gymnázia, základních škol a Občanského fóra, byly ve školním roce 1990/1991 otevřeny dvě primy, které byly dočasně z nedostatku prostor umístěny v budově Základní školy Severovýchod. Počátkem tohoto roku byly rovněž zahájeny práce na přístavbě gymnázia a také na opravách fasády. Od února 1992 nastupuje do funkce ředitele Karel Berka, který na gymnáziu působil jako profesor matematiky. Po jeho nástupu je zavedeno rozdělení gymnázia na vyšší a nižší, byla dokončena fasáda školy a vystavěno nové školní hřiště. Počínaje školním rokem 1994 je nižší gymnázium umístěno v budově Masarykovy školy.¹¹⁴

Výuka informatiky na gymnáziu má své kořeny v osmdesátých letech minulého století. Základy programování a práce s počítačem byly součástí výuky základy výroby a odborné přípravy. V tomto období gymnázium samotné nedisponovalo ani jedním počítačem, nicméně studenti se s touto technikou mohli setkat na odborných praxích. V roce 1986 zakoupila škola první počítače a zavedla povinně informatiku od prvních ročníků. O čtyři roky později byla počítačová učebna na základě projektu Comenius vybavena novou výpočetní technikou. O kvalitě výuky informatiky svědčila úspěšnost studentů na soutěžích v programování. Vybavení počítačové učebny v devadesátých letech bylo tak kvalitní, že předčilo i mnohé vysoké školy. Počítače byly využívány i pro výuku ostatních předmětů, především se staly kvalitní podporou cizích jazyků.¹¹⁵

Od roku 1996 nabízí gymnázium studentům široký výběr cizích jazyků. Kromě základní angličtiny a němčiny je vyučována i francouzština, latina a jako volitelný předmět španělština. Výuka je obohacována konverzacemi s rodilými mluvčími a od roku 1993

---

¹¹⁴ DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed.: c. d., s. 56–57.

¹¹⁵ PEK, Lubomír. Počítače a informatika na zábřežském gymnáziu. In: DAVID, Zdeněk – Pavel RŮŽIČKA *100 let gymnázia Zábřeh*. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 151–156.

jazykovým kurzem v Javoří pro první ročníky. Tradicí se stávají každoroční zájezdy do Paříže nebo Londýna.¹¹⁶

3.10 Gymnázium od přelomu století do současnosti

Současné zábřežské gymnázium se pyšní vysokou prestiží ve vzdělávání svých studentů nejen ve městě, ale i okolí. Pravidelným ukazatelem úspěšnosti školy jsou velmi dobré výsledky studentů v soutěžích a olympiádách, ale také vysoké procento absolventů přijatých na studium na vysokých školách v celé republice.

V roce 2000 se třídy nižšího gymnázia přesunuly z budovy bývalé Masarykovy školy zpět do původní budovy gymnázia.¹¹⁷ V roce 2004 je Karel Berka ve funkci ředitelem nahrazen Martinem Pačíkem, který působil na gymnáziu jako vyučující fyziky.

Ve školním roce 2005/2006 je na škole zřízena šestičlenná školská rada. V nabídce maturitních a profilových seminářů je nově zaveden výběr také z němčiny a francouzštiny. Škola poprvé zorganizovala tzv. přijímací zkoušky na nečisto pro budoucí zájemce o studium.¹¹⁸ Od roku 2001 spolupracuje škola s partnerským Gymnázium Marktbreit v Německu. V roce 2006 proběhla návštěva německých studentů a učitelů na zábřežském gymnáziu a následujícího roku odjeli čeští studenti do Německa. Žáci získávají zkušenosti nejen ve škole, ale také u svých hostitelských rodin a v rámci poznávacích výjezdů v okolí školy. Na základě navázání dalšího mezinárodního partnerství byli v květnu 2007 hosty gymnázia studenti z americké Pensylvánie a několik měsíců později se žáci ze Zábřeha vydali do USA. Koncem školního roku 2007 byla na škole spuštěna nová aplikace i-škola, sloužící k účelům školní matriky a zadávání údajů o výsledcích žáků.¹¹⁹ O prázdninách 2008 proběhla dlouho plánovaná oprava střechy školy, která již byla delší dobu ve špatném stavu. Peníze byly rovněž investovány do zavedení teplé vody na sociálních zařízeních.¹²⁰ V roce 2009 proběhl druhý výměnný pobyt se studenty z Ameriky. Nevyhovující šatny byly o

---

¹¹⁶ VÁCLAVKOVÁ, Jarmila. Výuka cizích jazyků na Gymnáziu Zábřeh. In: DAVID, Zdeněk – Pavel RŮŽIČKA. *100 let gymnázia v Zábřeze*. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 167.

¹¹⁷ KRESTÝN, Michal. Rekonstrukce Masarykovy školy v Zábřehu finišuje. In: *Šumperský a Jesenický deník* [online]. 2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/rekonstrukce-masarykovy-skoly-v-zabrehu-finisuje-20150124.html.

¹¹⁸ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2005/06). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2005-2006.pdf

¹¹⁹ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2006/07). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2006-2007.pdf

¹²⁰ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2007/08). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2007-2008.pdf

prázdninách opraveny a došlo k instalaci nových skříněk.¹²¹ V roce 2011 se škola zapojila do nového projektu Cizí jazyky interaktivně, pro jehož realizaci obdržela interaktivní tabuli s dataprojektorem. Cílem projektu je podpora anglického a ruského jazyka pomocí interaktivně zaměřených cvičení a materiálů. V tomto školním roce škola opět přivítala hosty z německého Gymnázia Marktbreit a dále rozvíjela vztahy s americkou školou v Pensylvánii. Úspěšnost absolventů gymnázia u přijímacích zkoušek na vysoké školy dosáhla chvályhodných 98,7%. Studenti vyššího gymnázia, za pomoci vyučujících angličtiny, realizovali Den anglického jazyka, kterého se ve formě her a soutěží zúčastnili žáci nižších ročníků.¹²² Ve školním roce 2014/2015 proběhlo elektronické zabezpečení vstupu školy proti vniknutí cizích osob.¹²³

Každoročně pořádá gymnázium již tradiční akce jako například studentský Majáles s průvodem škol městem a kláním králů. Výjimkou byl rok 2010, kdy musel být plánovaný majálesový průvod zrušen z důvodu vydatného deště po celý den a let 2011 a 2013 kdy akce vůbec neproběhla. Druhou tradiční akcí Gymnázia Zábřeh je první jarní pochod Memoriál Arnošta Valenty s více než dvacetiletou tradicí. Na přelomu ledna a února probíhá stužkovací ples gymnázia organizovaný maturitními ročníky a je jedním z nejnavštěvovanějších plesů roku. Z iniciativy studentů je také pořádána Vánoční show v Katolickém domě Zábřeh nebo Týden mateřského jazyka, při kterém žáci vyššího gymnázia organizují aktivity a hry, zaměřené na náš mateřský jazyk, pro své mladší spolužáky, ale i žáky zábřežských základních škol. Nastupující první ročníky vyššího gymnázia se vždy začátkem školního roku účastní seznamovacího pobytu Start Kemp pro lepší navázání nových vztahů v kolektivu. Pro zájemce o studium na gymnáziu slouží Den otevřených dveří, při kterém získají informace o škole a přijímacím řízení a za doprovodu studentů si mohou prohlédnout prostory školy. Významná je také aktivní účast studentů gymnázia na matematických, fyzikálních, zeměpisných a dějepisných olympiádách, recitačních a konverzačních soutěžích, ale také sportovních soutěžích, jako například přespolní běhy a mnohé další, ve kterých dosahují velmi dobrých výsledků.

---

¹²¹ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2008/09). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2008-2009.pdf

¹²² Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2011/12). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2011-2012.pdf

¹²³ Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2014-2015.pdf

3.11 Významné osobnosti Gymnázia Zábřeh

3.11.1 Dr. František Kahlik

První ředitel zábřežského gymnázia Dr. František Kahlik se narodil v rodině nadučitele Josefa Kahlika 29. ledna 1854 v Poličné u Valašského Meziříčí. Svá studia zahájil na gymnáziu v Kroměříži, kde maturoval roku 1873. Poté nastoupil na Karlovu univerzitu v Praze a zaměřil se na studia dějepisu a zeměpisu. Titul doktora filozofie získal v roce 1886 za svou dizertační práci *Objevení a prozkoumání pevniny australské*.¹²⁴ V roce 1883 odchází do Opavy a nastupuje jako profesor nového matičního gymnázia, kde působí celých třináct let. Jeho působení se však nevztahovalo pouze na učitelskou činnost. Kahlik byl usilovně zapojen do kulturního a společenského života, kam vnášel vlastenecké myšlení. Jeho účast v českých spolcích podporovala lásku ke všemu českému. Bohatá byla i jeho vědecká a publikační činnost. Z významných děl například Dějezpyt a dějepis český, Kritický rozbor pramenů a spisů v českých dějinách, Austrálie ve světle výzkumů nebo Kytice z luhů slovanských i cizích a mnohé další.¹²⁵

V srpnu 1896 odchází do Zábřeha, kde se stává ředitelem prvního gymnázia na severní Moravě a působí zde až do svého předčasného úmrtí v únoru 1908. Stál u zrodu gymnázia i jeho postátnění, zasloužil se o založení školní knihovny, botanické zahrady, školních sbírek i fondu pro chudé studenty. Za jeho působení se na gymnáziu pořádaly mnohé koncerty, výstavy, přednášky a jiné kulturně národnostní činnosti.¹²⁶ Po započetí stavby nové budovy pro gymnázium přišly problémy s financemi. Nebylo dostatek peněz na střechu, a proto se Dr. Kahlik vydal do Olomouce za arcibiskupem Dr. Theodorem Kohnem, se kterým se znal osobně ze studií. Tak se podařilo sehnat nejen dřevo, ale i další financování stavby. Otevírání nové gymnazijní třídy bylo spojeno s žádostí o udělení veřejného práva. Potíže nastaly, když měla být otevřena první oktáva. Ředitel Kahlik zařídil povolení u samotného císařského Veličenstva Františka Josefa I, přičemž velmi mu pomohla zmínka, že sloužil jako voják na frontě a účastnil se bitvy u Maglaje.¹²⁷

---

¹²⁴ DAVID, Zdeněk. První ředitel zábřežského gymnázia PhDr. František Kahlik. In: DAVID, Zdeněk – Pavel RŮŽIČKA. *100 let gymnázia Zábřeh*. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 61–62.

¹²⁵ KAPUSTA, Jan. Národní buditel Dr. František Kahlik. In: *Vlastivědný sborník Severní Morava*. Sv. 1. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1958, s. 1–5.

¹²⁶ DAVID, Zdeněk.: c. d., s. 61–62.

¹²⁷ HUBÁLEK, Josef. Vzpomínky Dr. Kahlika na stavbu a postátnění gymnasia. In: *Zábřeh v minulosti i přítomnosti: Vlastivědný sborník Zábřeha*. Zábřeh: Okresní lidová knihovna, 1959, s. 84–86.

3.11.2 Arnošt Valenta

Arnošt Valenta, známý jako československý válečný letec, se narodil 25. října 1912 v obci Svébohov vzdálené necelých osm kilometrů od Zábřeha. Ve Svébohově navštěvoval obecnou školu a později se přihlásil na Státní reálné gymnázium v Zábřehu, kam docházel denně pěšky. Valenta projevoval největší zájem o historii, jazyky a filozofii. Přestože studia nebyla jednoduchá, v roce 1933 úspěšně složil maturitu. Následně nastupuje na vojenskou akademii v Hranicích, po jejímž dokončení je převelen do Bratislavy a zahajuje studium na Filozofické fakultě Univerzity Komenského. Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava se Valenta rozhodl bojovat za svou vlast a odjíždí do Prahy.¹²⁸ Od dubna 1939 je přijat na Karlovu Univerzitu, aby si dokončil vzdělání, nicméně již v srpnu opouští Prahu a odchází do Polska. Zde se stává velitelem protiletadlových čet, nicméně po porážce polského vojska je Valenta s dalšími vojáky zajat ruskou armádou, která je transportuje na Ukrajinu, kde jsou ubytováni v nepříznivých podmínkách. Teprve v březnu je první skupina oficiálně propuštěna. Lodí plující přes Středozemní moře se Valenta dostává do Paříže, kde pracuje pro správu Československého národního výboru. Ve druhé polovině června je s dalšími československými letci naloděn na palubu lodi směřující k Britským ostrovům.¹²⁹

V Anglii je Valenta převelen pod československou leteckou peruč, tzv. C.A.F. (Czech Air Force), jenž byla součástí jednotek R.A.F. Valenta je povýšen na funkci nadporučíka a prochází leteckým výcvikem. Dne 6. února 1941 odlétá šestičlenná posádka včetně Valenty na plánovanou operaci. Zhoršené počasí však způsobilo problémy a letadlo nouzově přistálo na francouzském letišti, které se ukázalo jako německé. Letci jsou eskortováni do zajateckého tábora v Saganu.¹³⁰ V táboře se formuje Organizace X, která má za cíl naplánovat útěk z tábora. Původně se začalo s kopáním třech tunelů, avšak první dva byly prozrazeny. V březnu 1944 byl tunel hotový a zbývalo čekat na vhodné podmínky pro útěk. V noci z 24. na 25. března se podařilo více než 70 zajatcům uprchnout, ale akce byla prozrazena a došlo k vyhlášení celostátního pátrání. Většina mužů, včetně Valenty byla zatčena a po sériích výslechů byli zastřeleni.¹³¹ Arnošt Valenta byl pohřben v polské

---

¹²⁸ FILIP, Zdeněk. *Cesty hrdinů československého zahraničního odboje 1939-1945*. 1. vyd. Štítý: Veduta, 2002. s. 109–110.

¹²⁹ DAVID, Zdeněk. *Arnošt Valenta: Příslušník 311. čs. bombardovací peruč v Anglii, organizátor útěku ze zajateckého tábora v Saganu*. Zábřeh: Gymnázium, 1994. s. 5–10.

¹³⁰ Tamtéž, s. 10–14.

¹³¹ DAVID, Zdeněk. *Arnošt Valenta: Příslušník 311. čs. bombardovací peruč v Anglii, organizátor útěku ze zajateckého tábora v Saganu*. Zábřeh: Gymnázium, 1994., s. 14–17.

Poznání. Posmrtně byl třikrát povýšen a oceněn za zásluhy. Ve Svěbohově byla v roce 1973 odhalena pamětní deska připomínající tohoto rodáka.¹³²

Na památku odvahy československého letce a rodáka ze Svěbohova je vždy první jarní pátek na gymnáziu pořádán pochod s názvem Memoriál Arnošta Valenty. Účastníci pochodu vycházejí v odpoledních hodinách a vracejí se již za tmy, aby si připomenuli útěk československého letce Arnošta Valenty ze zajateckého tábora.

3.12 Vzpomínky absolventů

Nakonec přidávám několik vzpomínek absolventů na jejich studia na gymnáziu. Z těchto vyprávění můžeme pohlédnout na Gymnázium Zábřeh z odlišné perspektivy, než nabízejí oficiální publikace, a přiblížit se více reálnému životu školy.

Paní Mgr. Jana Kašíková vzpomíná na své studium takto: *„Na gymnáziu jsem maturovala v roce 1986. V té době se gymnázium nedělilo na nižší a vyšší, ale byla to střední škola, na které se končilo v osmém ročníku. Naše třída byla složena pouze z dívek, bylo nás asi 36 a z toho kolem deseti studentek se stejným jménem Jana. Třídní učitelkou byla paní Vaculíková, kterou jsme měly všechny rády. Naopak velký respekt panoval v matematice u pana učitele Dvořáka. Každou hodinu po příchodu do hodiny vytáhl z kapsy pětiminutovku se dvěma příklady a známky byly tedy jen jedničky, trojky a pětky, ale dokázal nás mnoho naučit. Ze studentských aktivit vzpomínám na pravidelné bramborové brigády, branný výcvik u Štítů, na kterém jsme se učili protichemická opatření, ale hráli i různé hry. Povinně jsme nacvičovali na Spartakiádu. Při jednom prvomájovém průvodu zrovna sněžilo a my jsme všichni šli jen ve cvičebních spartakiádních dresech.“*¹³³

Další zajímavé vzpomínky patří panu Mgr. Filipovi Matějkovi: *„Na nižší gymnázium jsem nastupoval v roce 1994, kdy došlo k rozdělení na nižší a vyšší gymnázium. Třídy nižšího gymnázia byly umístěny v budově bývalé Masarykovy školy. Studovalo se šest let a při přestupu z nižšího na vyšší stupeň, museli jsme dělat postupové testy. Naším třídním byl pan učitel Bartoň, se kterým jsme měli bezproblémové vztahy. Všichni se však báli učitelky chemie, paní Drlíkové, která byla velice přísná a vyžadovala po nás mnoho znalostí, překračující hranice osnov výuky na gymnáziu. Naše třída byla poměrně problémová. Po přechodu z nižšího na vyšší gymnázium byla naše původní třída rozdělena a přidělili k nám*

---

¹³² FILIP, Zdeněk. *Cesty hrdinů československého zahraničního odboje 1939-1945*. 1. vyd. Štítý: Veduta, 2002. s. 109–110.

¹³³ Vzpomínky p. Mgr. Jany Kašíkové.

třídu z nižšího gymnázia v Mohelnici, čímž došlo k rozpadu kolektivu a už jsme se nikdy nestmelili. ¹³⁴

Nakonec přidám pár vlastních vzpomínek na školu, její pedagogy a své spolužáky. *„O naší třídě se říkalo, že je to ta nejhorší na škole, ale tento titul měla snad každá druhá třída. Současně s naší třídou byl na gymnáziu paralelní ročník složený z nově přijatých studentů a také těch, kteří přecházeli z nižšího gymnázia v Mohelnici. Přestože obě třídy společně pořádaly mnoho studentských akcí, jako například Majáles nebo Vánoční show, nikdy nedošlo k bližšímu propojení vztahů. Z učitelského sboru bych ráda připomenula naši třídní učitelku paní Kadlecovou, která nás i přes všechno trápení úspěšně dovedla až k maturitě. V hodinách literatury nám nadšeně vykládala o svých oblíbených autorech nebo s námi do podrobností rozebírala Máj a další básně, jejichž metafory, oxymórony a hyperboly pro nás byly zcela nepochopitelné. Další výraznou osobou, na kterou vzpomínám je profesorka matematiky, jež byla velmi nekompromisní. Každý měl strach z vyvolání před tabulí, kde měl vypočítat příklad připomínající egyptské hieroglyfy. Nicméně působení této vyučující dokázalo některé spolužáky přimět zapracovat na jejich matematických dovednostech, které jsou jim nyní při dalších studiích velice užitečné. Všem pedagogům a škole jsem velmi vděčná, protože nás pečlivě připravili na vysokoškolská studia. Na svých osm let strávených na gymnáziu dnes vzpomínám s radostí a někdy bych se tam ráda vrátila.* ¹³⁵

---

¹³⁴ Vzpomínky p. Mgr. Filipa Matějky.

¹³⁵ Vlastní vzpomínky autorky.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na vývoj školství v Zábřehu na Moravě. Podrobněji jsem se zaměřila rozvoj základního školství a gymnázia s přihlédnutím ke kulturně historickým aspektům.

Na začátku práce jsem nastínila celkový vývoj školství v Zábřehu na Moravě, které má kořeny v druhé polovině 16. století. V této době fungovala ve městě škola farní. Následovalo zakládání škol měšťanských a obecných, jež byly často přeměňovány na školy německé. Zábřeh byl obohacován o nové školy rovněž na základě připojování okolních vesnic Skalička, Ráječek a Krumpach, které se postupně stávaly městskými částmi. Po vzniku první republiky začíná počet českých škol stoupat, nicméně události bezprostředně po Mnichovské dohodě vedly k zániku těchto škol. Rozkvět zábřežského školství přichází po roce 1945. Kolem poloviny minulého století je založena Základní škola Školská a Základní škola Boženy Němcové. Koncem sedmdesátých let vzniká Základní škola Severovýchod pro děti z nově postaveného sídliště se stejným názvem. Všechny tři základní školy byly po dlouhou dobu ovlivňovány komunistickým režimem země, jenž zasahoval do všech výchovně vzdělávacích procesů. Nová etapa demokratizace škol přichází po roce 1989. V současnosti navštěvují tyto základní školy nejen žáci ze Zábřeha, ale také více než třiceti okolních obcí. V kapitole nebyly opomenuty ani mateřské školy a střední školy.

Třetí kapitola je věnována Gymnázium Zábřeh, jehož založení bylo velmi důležitým krokem k posílení českého národního života, jako prostředek proti rozšiřující se germanizaci podporované v Zábřehu továrníkem Hermanem Brassem. Severní Morava byla stále více ovládána německými spolky a zastupitelstvem, které zakládalo pouze školy německé. Z toho vyvstala nutnost českého lidu podílet se na stavbě gymnázia, bez jehož pomoci by práce nemohla být dokončena. Od roku 1953 jsou dějiny gymnázia propojeny se Základní školou Školská, které byly spojeny jako jedenáctiletá střední škola. Teprve po třinácti letech se gymnázium, v té době prozatím střední všeobecně vzdělávací škola, odpojuje a opětovně zahajuje své fungování v původní budově. V průběhu dějin si gymnázium vybudovalo velmi silnou pozici a úspěšně odolalo mnohým nepříznivým změnám. V současnosti patří k nejkvalitnějším školám na Zábřežsku a letos oslaví 120 let od svého založení.

Pro svou práci jsem využívala primární zdroje ve formě školních kronik a výročních zpráv, které podávají důležité informace o fungování a změnách škol, ale také zprávy

o kulturním a politickém vývoji společnosti. Převážná většina kronik základních škol v Zábřehu je v stále držení škol, jelikož se jedná o školy s relativně krátkou historií, založené ve druhé polovině dvacátého století. Gymnázium Zábřeh má svou více než stoletou tradici, a proto bylo nutno prostudovat kroniky uložené ve Státním okresním archivu v Šumperku. Kroniky byly zapisovány řediteli škol, případně jejich zástupci, a proto se jednotlivé zápisy liší. Z tohoto důvodu šlo o velmi náročnou práci vyžadující mnoho hodin podrobného bádání. Dále jsem v práci čerpala ze sborníků vydaných k významným výročím škol, dobového tisku Moravský Sever a příspěvků ve sbornících města.

Cílem mé práce bylo podat základní obraz vývoje škol v Zábřehu na Moravě, soustředující se na základní školy a gymnázium. Téma historie školství v Zábřehu na Moravě však nebylo zcela vyčerpáno. Pouze krátce jsem se zmínila o vývoji středních a mateřských škol ve městě, které by mohly být podrobněji zpracovány.

Seznam zkratek

ČSM – Československý svaz mládeže

GMZ – Gymnazijní matice zábřežská

JSŠ – Jedenáctiletá střední škola

MŠ – Mateřská škola

SSM – Socialistický svaz mládeže

SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola

ÚMŠ – Ústřední matice školská

ZDŠ – Základní devítiletá škola

ZŠ – Základní škola

Seznam literatury a pramenů

I. Literatura

- *75 let gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh: Gymnasium, 1971. 175 s.
- *K 50. výročí Státního reálného gymnasia v Zábřeze*. Zábřeh, Stát. reál. gymnasium (1946). 66 stran, tiskem Společenská knihtiskárna v Zábřeze
- BARTOŠ, Josef et al. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004. 161 s., [11] s. barev. obr. příl.
- BŘEZINA, Jan. *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava, 1963.
- DAVID, Zdeněk. *Arnošt Valenta: Příslušník 311. čs. Bombardovací perutě v Anglii, organizátor útěku ze zajateckého tábora v Saganu*. Zábřeh: Gymnázium, 1994. 22 s., 25 obr. na příl
- DAVID, Zdeněk. *Zábřeh v proměnách času*. Zábřeh: Kulturní dům, 1995. 110 s.
- DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed. *100 let Gymnázia Zábřeh: 1896-1996*. Zábřeh: Gymnázium, 1996. 313 s., obr. příl.
- DOHNALOVÁ, Emilie – MUSILOVÁ, Eva. *Bibliografie okresu Šumperk*. Vyd. 1. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. 439 s. Bibliografie a prameny k vývoji Moravy; 48. ISBN 80-7053-246-7.
- FALZ, Leopold. *Geschichte der Stadt Hohenstadt von den ältesten Zeiten bis zum Jahre 1900*. Hohenstadt: Leopold Falz, 1920. 297 s.
- FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha: od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003. 298 s. ISBN 80-7220-145-X.
- FILIP, Josef, ed. *Almanach českého lidu na severní Moravě*. V Zábřeze: Nákladem Odboru Národní Jednoty, 1914. 62 s.
- FILIP, Zdeněk. *Cesty hrdinů československého zahraničního odboje 1939-1945*. 1. vyd. Štítý: Veduta, 2002. ISBN 80-86438-03-1.
- FISCHER, Richard. *Národnostní vývoj na severní Moravě od roku 1848*. Olomouc: R. Fischer, 1932. 102 s.
- HOLOUŠ, Jaroslav. *40 let vývoje základního školství, 30 let okresního pedagogického střediska v okrese Šumperk: 1945-1985, 1955-1985*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko v Šumperku, 1987. 135 s.
- HUBÁLEK, Josef, ed. *Zábřeh v minulosti i přítomnosti: Vlastivědný sborník Zábřeha*, Díl 1. Zábřeh: Okresní lidová knihovna, 1959. 147s.

- JÚVA, Vladimír. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Vyd. 1. Praha, 1988.
- KAPUSTA, Jan. Národní buditel Dr. František Kahlik. In: *Vlastivědný sborník Severní Morava*. Sv. 1. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1958, s. 1-5. ISSN 0231-6323.
- MELZER, Miloš, ed. *Vlastivěda šumperského okresu*. 1. vyd. Šumperk: Okr. vlastivědné muzeum, 1993. 585 s., 115 obr. na příl. ISBN 80-85083-02-7.
- REINIŠ, J.: *Práce pro vlast (K otevření budovy mateřského gymnázia v Zábřeze v r. 1901)*. Zábřeh, Gymnasijní matice, 1931. 15 s.
- RUPRICH, Josef (ed.). *Ročenka severní Moravy*. Zábřeh, 1935–1938.
- SPURNÝ, František a kol. *Vlastivědná příručka Šumperského okresu*. Šumperk: Okr. pedagog. středisko, 1983. 139 s.

II. Prameny

- Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1964–1980)*, nestr., v držení školy
- Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (1991–2001)*, nestr., v držení školy
- Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy Zábřeh (2001–2008)*, nestr., v držení školy
- Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*, v držení školy
- Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1983–1996)*, v držení školy
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 1996/97), *Základní škola Zábřeh Severovýchod*, v držení školy
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2008/09), *Základní škola Zábřeh Severovýchod*, v držení školy
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2011/12), *Základní škola Zábřeh Severovýchod*, v držení školy
- *Moravský sever*. 1901, ročník I., č. 18
- *Průvodce kulturou Zábřeha*. Zábřeh: MěstNV, 1961–1992.
- *Průvodce kulturou a životem Zábřeha*. Zábřeh: Kulturní dům, 1992-1997
- SOKA Šumperk, Fond II. Základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, inv. č. 305, NAD 344

- SOKA Šumperk, Fond II. Základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, inv. č. 306, NAD 344
- SOKA Šumperk, Fond Gymnázium Zábřeh, Kronika ústavu I, *České Gymnasium Zábřeh (1896-1908)*, NAD 348
- SOKA Šumperk, Fond Gymnázium Zábřeh, Kronika ústavu II, *České Gymnasium Zábřeh (1908-1948)*, NAD 348

III. Vzpomínky absolventů

- Písemný záznam rozhovoru s paní Mgr. Janou Kašíkovou, Zábřeh (rozhovor realizován dne 15. 4. 2016) – v držení autorky
- Písemný záznam rozhovoru s panem Mgr. Filipem Matějkou, Zábřeh (rozhovor realizován dne 15. 4. 2016) – v držení autorky

IV. Webové zdroje

- KŘUPKA, Václav. *České menšinové školství na Zábřežsku do roku 1918*. In: Severní Morava. Sv. 1. Zábřeh, 1958 [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné také z: <http://www.muzeum-sumperk.cz/index.php?item=cinnost/publikacni-cinnost/vlastivedny-sbornik-severni-morava/digitalizovany-obsah/&larticle=64>
- KRESTÝN, Michal. Rekonstrukce Masarykovy školy v Zábřehu finišuje. *Šumperský a Jesenický deník* [online]. 2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/rekonstrukce-masarykovy-skoly-v-zabrehu-finisuje-20150124.html
- Ročenka města Zábřeh 2014. In: *Oficiální internetový informační portál města Zábřeh* [online]. Zábřeh, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://www.zabreh.cz/multisites/zabreh/images/stories/other/ke_stazeni/rocenka/rocenka_zabreh_2014-mensi.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2006/07), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocní-06_07.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2007/08), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocní-07_08.pdf

- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15), *Základní škola Zábřeh Boženy Němcové* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://www.bozenka.cz/docs/vyrocni-14_15.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15). *Základní škola Zábřeh Školská* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.3szsabreh.cz/2015-2016/vyrocni_zprava.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15), *Základní škola Zábřeh Severovýchod* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.zssvzabreh.cz/news/vyrocni-zpravy-skoly/>
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2005/06). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2005-2006.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2006/07). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2006-2007.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2007/08). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2007-2008.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2008/09). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2008-2009.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2011/12). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2011-2012.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2012/13). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2012-2013.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2013/14). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2013-2014.pdf
- Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2014/15). *Gymnázium Zábřeh* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: http://gyza.cz/storage/vz_2014-2015.pdf

Seznam příloh

1. Fotografie budovy Základní školy Boženy Němcové
2. Fotografie budovy Základní školy Školská
3. Fotografie budovy Základní školy Severovýchod
4. Fotografie původní budovy gymnázia
5. Fotografie nové budovy gymnázia v roce 1900
6. Fotografie současné budovy gymnázia
7. Počty žáků na gymnáziu
8. Tabulka s řediteli gymnázia

Přílohy

1. Fotografie budovy Základní školy Boženy Němcové

Zdroj: Fotoarchiv Denisy Navrátilové

2. Fotografie Základní školy Školská

Zdroj: Fotoarchiv Denisy Navrátilové

3. Fotografie Základní školy Severovýchod

Zdroj: Výroční zpráva o činnosti školy 2012 – 2013, úvodní strana

4. Fotografie původní budovy gymnázia

Zdroj: DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed. 100 let Gymnázia Zábřeh: 1896-1996. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 4

5. Fotografie nové budovy z roku 1900

Zdroj: DAVID, Zdeněk, ed. – RŮŽIČKA, Pavel, ed. 100 let Gymnázia Zábřeh: 1896-1996. Zábřeh: Gymnázium, 1996, s. 6

6. Fotografie současné budovy gymnázia

Zdroj: Fotoarchiv Denisy Navrátilové

7. Počty žáků gymnázia od r. 1896 do r. 1971

Stručná statistika žactva

Školní rok	Zapsáno do 1. tř.	Maturovalo		Počet koncem roku		Počet tříd
		celkem	z toho dívek	celkem žáků	z toho dívek ¹⁾	
Gymnasium						
1896/7	84	—	—	82	1	2
1897/8	61	—	—	131	3	4
1898/9	52	—	—	173	2	4
1899/0	46	—	—	203	3	5
1900/1	76	—	—	259	7	6
1901/2	53	—	—	272	4	7
1902/3	69	—	—	295	4	8
1903/4	50	37	—	305	6	9
1904/5	56	29	—	302	14	9
1905/6	49	25	—	292	11	8
1906/7	46	24	—	251	10	8
1907/8	37	26	—	212	8	8
1908/9	44	15	—	207	8	8
1909/0	48	25	(1)	215	10	8
1910/1	60	14	(1)	227	10	9
1911/2	38	19	—	202	10	9
1912/3	34	19	—	164	5	8
1913/4	36	21	—	158	7	8
1914/5	36	17	—	152	9	8
1915/6	39	4	—	148	11	8
1916/7	41	12	—	161	17	8
1917/8	51	6	—	204	26	8
1918/9	55	18	1	242	40	8
1919/0	66	19	2	243	44	9
1920/1	53	14	—	216	44	8
1921/2	72	10	3	236	51	9
1922/3	41	10	—	180	38	9
1923/4	26	18	5	170	37	8
Reálné gymnasium						
1924/5	66	12	2	193	42	9
1925/6	54	16	3	202	47	8
1926/7	37	13	1	189	45	8
1927/8	31	15	2	186	41	8
1928/9	22	18	3	184	37	8
1929/0	33	15	7	186	37	8
1930/1	45	13	3	209	42	8
1931/2	68	28	6	273	71	9

Zdroj: 75 let gymnasia v Zábřehě. Zábřeh: Gymnasium, 1971, s. 155

(pokračování)

Školní rok	Zapsáno do 1. tř.	Maturovalo		Počet koncem roku		Počet tříd
		celkem	z toho dívek	celkem žáků	z toho dívek ¹⁾	
1932/3	67	24	3	294	81	10
1933/4	55	24	6	311	94	10
1934/5	52	22	3	300	86	10
1935/6	65	15	2	332	102	10
1936/7	62	21	6	338	103	10
1937/8	48	23	3	341	105	10
Ústav uzavřen okupanty						
1945	33	36	4	211	69	7
1946/47	42	—	—	296	100	9
1947/48	35	13	1	316	118	12
1948/49	27	27	7	200	81	8
1949/50	34	29	15	138	61	4
Gymnasium						
1950/51	29	28	11	117	46	4
1951/52	30	26	12	111	46	4
1952/53	33	26	8	113	40	4
Abitur. kurs		23	9			
JSŠ						
1953/54	89	29	14	147	76	5
1954/55	76	27	16	189	98	6
1955/56	57	77	40	186	100	6
1956/57	69	62	33	178	98	6
1957/58	80	47	29	190	110	6
1958/59	43	63	36	214	138	6
1959/60	59	66	37	199	135	6
1960/61	74	76	59	210	151	6
SVVŠ						
1961/62	20	59	41	154	103	5
1962/63	104	72	52	192	127	6
1963/64	106	19	8	224	145	7
1964/65	106	92	62	303	218	9
1965/66	112	89	62	310	226	10
1966/67	94	91	72	284	195	11
1967/68	92	67	45	269	172	12
1968/69	64	83	53	237	153	12
1969/70	63	74	49	215	140	11
1970/1971	64	67	48	201	130	8

¹⁾ Teprve od r. 1918/9 mohly být dívky veřejnými žákyněmi.

8. Přehled ředitelů Gymnázia Zábřeh

I.	1896-1908	František KAHLIK
II.	1908-1919	Rudolf DVOŘÁK
III.	1919-1925	Rudolf SCHENK
IV.	1926-1929	Jan KUČERA
V.	1930-1938	Jaroslav REINIŠ
VI.	1945-1948	Stanislav NOVOTNÝ
VII.	1948-1950	Svatopluk CENEK
VIII.	1950-1970	Marie VOTAVOVÁ
IX.	1970-1988	František ZITA
X.	1988-1992	Pavel PROCHÁZKA
XI.	1992- 2004	Karel BERKA
XII.	2004 - dosud	Martin PACLÍK

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Denisa Navrátilová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Dějiny školství v Zábřehu na Moravě se zaměřením na základní školy a gymnázium
Název v angličtině:	History of Education in Zábřeh na Moravě with a View to Elementary Schools and Grammar School
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje vývoji školství v Zábřehu na Moravě. Poskytuje základní informace o historii města. Hlavní část je věnována vývoji základního školství od jeho počátků ve druhé polovině 16. století a následně rozebírá historii gymnázia až do současnosti.
Klíčová slova:	Dějiny školství, Zábřeh, základní školy, gymnázium
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the development of education in Zábřeh na Moravě. The basic facts about history of the town are included. The main part of my work deals with the development of elementary schools since its beginning in the second half of the 16th century, following the history of grammar school till the present day.
Klíčová slova v angličtině:	History of Education, Zábřeh, Elementary Schools, Grammar School
Přílohy vázané v práci:	Ilustrace, Tabulka
Rozsah práce:	55 stran
Jazyk práce:	Český